

ÚJ ÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

III ÉVFOLYAM 45. SZÁM

MEGJELENIK
MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

1947. NOVEMBER 6.
5708 MÁRCHESVÁN 23.

Az emberi jogok és alapvető szabadságok

Irta: HEGEDÜS NÁNDOR

Valahányszor parlamenti üléseken hallok, hogy a szó-
nokok hivatkoznak a béke-
szerződésre, amely az emberi
jogok és alapvető szabadsá-
gok tiszteletbentartását írja
elő, keserű érzéssel gondolok
reá: ime hányadszor ismétlődik
meg a történelem során,
hogy nagy eszmék és humá-
nus alkotások, amik a zsidó-
ságnak köszönhetik megszü-
letésüket, azoknak az ajkáról
hangzanak el, akik a zsidó-
ságnak nem a legjobb bará-
tai. A magyar békeszerződés
pár szakaszban tényleg ren-
delkezik az alapvető jogokról
és emberi szabadságokról.
Ezek a szakaszok nem egye-
bek, mint rövidre fogott ki-
vonatai azoknak a javasla-
toknak, amiket különböző
zsidó világszervezetek tavaly
előbb a külügyminiszterek
értekezletéhez, majd magá-
hoz a békekongresszushoz
benyújtottak.

A zsidóság számára a má-
sodik világháborút követő
korszak sem hozta meg azt
a biztonságot és nyugalmat,
amire áhítozik. Igen találóan
mondja a Jewish World
Congress legújabb beadvá-
nya, amit az Egyesült Nem-
zetek Szervezetéhez intézett:
„az a remény, hogy az anti-
szemitizmus a tengelyhatal-
mak vereségével karöltve
megszűnik, nem teljesedett
be. Az antiszemitizmus, amely
megelőzte a tengelyt, túl is

élte azt és Európa életében
hatalmas tényező maradt.
Németországban a szövetsé-
ges nemzetek csapatainak
jelenlétében is az antisze-
mitizmus az üldözés legerősze-
kosabb formájában támadt
fel újra. Ezen a harcmezőn
a szövetségesek learrálták
győzelmüket, de szembe kell
nézni azzal, hogy még egy
nemzedéknek kell elmúlnia,
amíg az ellenséget tulajdon-
képpen legyőzik”.

De ez nem újság a zsidó-
ság életében a XX-század
nagy átalakulásai során sem.
Az első világháború után
keletkezett kisebbségvédelmi
egyezmények is jelentékeny
részben az 1919/20. évi béke-
konferencia mellett működő
zsidó bizottság munkálatai-
nak és erőfeszítéseinek nyo-
mán jöttek létre, a zsidóság
azt hitte, hogy ezekkel az
egyezményekkel immár nem-
zetközi erőt és virulenciát
kapott a zsidóság demokra-
tikus jogbiztonsága. És egyet-
len nép sem csalódott ebben
az igyekezetében annyira,
mint a zsidóság. Egyes nép-
kisebbségek még valahogy
hasznát vették a Népszövetsé-
g előtt ennek a nemzetközi
védelemnek, de a zsidóságra
történelmüknek legborzalma-
sabb katasztrófája zúdult.
Hitler németjei azonban az
utódállamok németjei szá-
mára mégis a jogokat és ki-
sebbségi egyezmények alap-

ján követeltek, amik a zsidó-
ság közreműködése nélkül
soha bele nem kerültek volna
a nemzetközi kodexbe.

Szóval: a békeszerződés
beiktatta az emberi jogokat
és alapvető szabadságokat.
Ezt a minimumot meg kellett
tennie azok után, hogy az
Egyesült Nemzetek sanfran-
ciscoi alapokmánya az Egye-
sült Nemzetek feladatává
teszi, hogy gondoskodjék
ezekről a jogokról és szabad-
ságokról, biztosítsa az ember
személyiségének és méltosá-
gának védelmét. De sem ez
alapokmány, sem a békeszer-
ződéses rendelkezések nem
jelennek tényleges vagy
jogi jogi frazeológiával fe-
jezzük ki magunkat: hatályos
védelmet. Két okból. Az egyik
az, hogy az Egyesült Nemze-
tek alapokmánya sehol nem
mondja meg, mik is ezek az
emberi jogok és alapvető
szabadságok. A másik az,
hogy, ha magában az egy-
szerű fogalomban: emberi
jog és alapvető szabadság,
természetesen és kézen-
fekvően minden részletes
magyarázat nélkül is benne-
foglaltatnak bizonyos primi-
tív, az emberrel veleszületett
jogok, mondjuk például: az
élet és szabadság védelme,
a munka és foglalkozás sza-
badtsága, a személyes szabad-
ság, a szociális igazságté-
vés joga, de semmi és senki nem
intézkedik arról: mi történik

azzal az állammal, vagy ha-
tósági közeggel, aki ezeket a
nemzetközileg proklamált
jogokat megsértené.

Az alapokmány megalkotói
tisztaban voltak ezzel a hiá-
nyossággal és hogy legalább
saját lelkiismeretüket meg-
nyugtassák, előírta a charta
68. szakasza, hogy az Egye-
sült Nemzetek Gazdasági és
Társadalmi Tanácsa meg-
fogja alkotni az Emberi Jo-
gok Bizottságát ennek a vé-
delemnek a realizálására. Az
Emberi Jogok Bizottsága
Roosevelt asszony elnöklété-
vel meg is alakult több mint
egy esztendője, de még ma
sem végezte el azt a kezdet-
leges feladatát sem, hogy
megteremtse az emberi jogok
deklarációját, vagyis tétellek-
be foglalja: melyek tehát az
emberi jogok és alapvető
szabadságok és miként kel-
lene azokat nemzetközileg
garantálni. Tervezet készült,
de itt minden meg is állt.
Hosszadalmas volna elbeszél-
ni nemcsak laikus olvasó,
hanem még szakember szá-
mára is azokat a tanácskozá-
sokat, tapogatózásokat, ki-
buvókat és árkokat, amikkel
eddig megkerülték azt, hogy
valami konkrét eredményre
jussanak. Az Emberi Jogok
Bizottságát a deklaráció el-
fogadása céljából legutóbb,
augusztus 25-re hívták össze
Genfben, de az utolsó percben
lelőjték, anélkül, hogy ennek

Ára 1 forint

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ez okát megmondták volna. Olyan váratlanul történt ez az elhalasztás az Egyesült Nemzetek newyorki laboratóriumában, hogy például dr. Perlzweig, a Jewish World Congress politikai bizottságának az elnöke is megérkezett New Yorkból Genfbe és csak ott értesült (akár csak a sorok brója) az ülés elnapolásáról.

De a világ zsidóságának lellemi centrumai már hónapokkal előbb tudták, hogy sok optimizmussal immár nem lehet tekinteni a deklaráció kialakulása elé. Az egyes országok és kormányzati rendszerek felfogása annyira eltérő a fundamentális kérdések felől, hogy aligha lehet őket közös nevezőre hozni. Ugyanegy nyelven beszélnek bár, de a szavakon mást értenek. Mást jelent a demokrácia Keleten és mást Nyugaton, mást jelentenek egyéb döntő jellegű fogalmak is. Maga a komplexum oly nagykiterjedésű, hogy a „sokat markol, keveset fog” közkeletű igazsága folytán az emberi jogok egyetemes deklarációja egyhamar nem fog megszületni.

Ezen a helyes és észszerű megfontoláson elindulva nyújtotta be a Zsidó Világkongresszus, 50 ország zsidóságának képviselői, azt a memorandumot az Egyesült Nemzetekhez, amely talán himozditja a kágyuból ezt a megrekedt szekeret. A memorandum remek jogi és bölcselati munka és gyakorlatilag szabja meg azt az utat, amelyen a mai impásshól ki lehetne jutni. Ha nem lehet remélni, hogy az emberi jogok és alapvető szabadságok egész komplexuma megvalósul, ki kell beöle ragadni a legfontosabb részek kérdését: a jogegyenlőség kérdését. A tényleges jogegyenlőség fogalmába beletartozik minden megkülönböztetés megszüntetése és azoknak az általános humánizmus elveknek a lényege, amik egy szervezett és civilizált társadalomban immár el nem mellőzhetők. Az első lépést tehát a jogegyenlőség nemzetközi kodifikálásában és garantálásában kell megtenni. De a javaslat nem elégszik meg platonikus nyilatkozattal, hanem a végrehajtás szabályozását is sürgeti. Megjelöli azokat a módokat, amikkel biztosítani is lehet a jogegyenlőség gyakorlati megvalósítását: szankciókat ír elő és eljárási szabályokat, amiknek segítségével meg lehet előzni, vagy

meg lehet torolni a jogegyenlőség megsértését. Megkonstruálja a panaszjog új formáját és világosan meghatározza, miként kellene az érdekelte kormányokat a jogegyenlőség respektálására rászorítani.

Ez a klasszikusan megírt jogi munkát sem táplál illúziókat, nem hiszi, hogy nemzetközi határozatok és becikkelyezett törvények egymagukban garantálják az emberi jogok tiszteletbentartását. De mégis le nem beszélhet a fegyverek a szabadságért, egyenlőségért és igazságért folytatott harcban.

A világ zsidósága részéről nem ez az első dolgozat, amely mostanában kísérletet tesz arra, hogy a szószaporítás és az ünnepélyes deklarációkon túl is történjék végre valami. Guggenheim genfi professzor, a nagynevű nemzetközi jogász, a tudományok zsidó művelői között is az első egyike, már 1945-ben kitűnő tervet készített a kisebbségi védelemre nemcsak a zsidóság hanem minden kisebbség részére, amely faji, nyelvi vagy vallási szempontból különbözik a többségi lakosságtól. Ennek a tervzetnek az a része, amely a garanciákat írja elő, érdekes módon csaknem azonos a magyar kormányzat a békekonferenciára elterjesztett nemzetközi nemzetiségvédelmi szerződéstervezetében foglalt stipulációkkal, holott mindkettő természetesen egymástól függetlenül készült. Hosszasan beszélgettem nemrég erről a munkálatról Genfben Paul Guggenheimmal és az ő nézetét sem találtam valami vizsgálónak és optimistának az Egyesült Nemzetek működésével szemben, elsősorban éppen az emberi jogok és alapvető szabadságok kérdésében. De ez a sületlenítés kétszeresen megindokolja a Zsidó Világkongresszus lépését, hogy valahol legalább kezdjék el, tegyék meg az Istenért, legalább az első lépést, hogy a jobb jövőben

reménykedő emberiség hite és bizalma végleg össze ne omoljon és az emberi jogok megvalósulása felé tekintő defetizmus ne adjon lehetőséget a garázdálkodásra mindenkinek, aki elől akarná kezdeni azt, amiről azt véltük, hogy Hitler bukásával abba marad.

Az a szabottás, ami ma az Egyesült Nemzetek kebelében egyre ijesztebb arányokat ölt, talán mégis meg fog történni a világ zsidóságának ezen az újabb akcióján. Cselekedni kell, mert nem is méltódnak meg az a tragédia, ami a zsidóságra rászakadt már egyszer, hogy hozzájáruljon a kisebbségek nemzetközi védelmének megteremtéséhez és mégis az a szörnyű háború, amely millió és millió zsidó pusztulásával járt, éppen a kisebbségvédelem ürügyén robbant ki. Ma is az emberi jogokat és alapvető szabadságokat, amiknek halványerejű kinyilatkoztatása belejuttat, jó részt a zsidók tárazódása nyomán, a békeszerződések megint éppen azok szajkózzák és akarják fegyverül használni, akiknek tevékenysége felé a zsidóság csak szorongással és aggodalommal nézhet. Talán a Zsidó Világkongresszus fellépése kizökkenti az Egyesült Nemzetek vezetését mai közömbösségéből és tenni fog valamit. Rend és törvény kell a nemzetközi jogban, hogy az alapvető jogok és emberi szabadságok eleven erővé nőjjenek. A zsidóság ismeri Goethe szavait: der Edle strebt nach Ordnung und Gesetz“ és a bibliai igék teremtette eltörölhetetlen nemesség: az emberi méltóság nobilitása nevében követel végre rendet és törvényt a nemzetközi jogban az ember számára is.

Székelty Emil ékszerész 26 Rákóczi-ut 26

Brilláns, ékszer, aranyot, ezüstöt ártat, vesz, cserél és elad.

Munkaszolgálatosok Országos Antifasiszta Szövetsége
Budapest, VI., Bajcsy-Zsilinszky-út 5. — Telefonszám: 226-760

Felhívjuk a rákoskeresztúri temetőben eltemetett

Köszeg, Hidegség, Nagycenk, Pusztavám, Ágfalva, Ball, Lipótmező, Klauzál-tér, Sopron, Vámosgyörk, Füzesabony-ból

EXHUMÁLT MÁRTIROK

hozzátartozóit, hogy az

emléktáblán névszerűen megörökítés

céljából az adatokat **f. hó 8-ig közöljék.** Későbbi jelentkezéseket nem vehetünk figyelembe.

A falu zsidaja

Az Uj Élet múlt heti száma 93 vidéki kongresszusi és statusquo hitközség nevével közölte, amelyeket a közeli időben hivatalosan is megszüntetnek. A valóságban már évek óta nem léteznek. A hatalmas döntést akkor kapták meg, amikor a vidéki városok pályaudvarára betelkítették azokat a vagonokat, amelyek ezeknek a kistérségi és nagy hitközségeknek férfait, asszonyait, gyermekeit a halágtárházba vitték.

Most, hogy, mintegy a sírkő feliratait írjuk meg ennek a leverszerű kegyetlenségnek és gonoszságnak kiirtott falusi magyar zsidóságnak, el kell mondanunk, hogy meghitt barátai, tanácsadói és bizalmasai voltak nekik a magyar parasztságnak, akikhez őszinte szívvel, kitartó lélekkel közelédtek a fekete harázdok népe mindaddig, amíg az ellenforradalom ügynökei, a fasizmus bűrverő el nem leplették a magyar falvakat és nem uszították, nem izgatták fel a falu lakosságát zsidó szomszédai ellen. Békében, ellenséges indulatok és terrortől eltekintve jómással jószomszédságban a falusi zsidó és a falusi magyar. A fasizmus galádtsága ezt a szép harmóniát megbontotta és úgy lerombolta, hogy romjai alatt elpusztult a falusi magyar zsidóság.

Egy életforma száz évekkel a vidéki zsidó hitközségekkel a sírba s a hitközségi tagok kiirtásával egy rokonszenves zsidó embertípus pusztul el. Csendes, hol igazán vallásos zsidó életre nevelték a gyerekeket, jesivák, ahonnan tudós és országshírű rabbik kerültek ki, zsidó családok házaik, ahol a magyar kultúra mindig megértőkre és lelkes pártfogókra talált. — tűntek el a gyűlölet tengerében.

Ebben a pillanatban még nem lehet felmérni azt a hatalmas anyagi és erkölcsi veszteséget, amely a vidéki 93 zsidó hitközség megszűnésével érte a magyar zsidóságot. Valóban mélyseges hit és a zsidóság megújuló, teremtető, alkotó és áldozni tudó erejébe vetett bizalom szükséges ahhoz, hogy a szomorú, megdöbbentő és tragikus névsor olvasásakor se csüggedjünk el a magyar zsidóság jövődjét illetően...

Uj és használt

bőröndök

uti kofferok.

Vétel, csere, eladás.

KANDEL Népszínház-u. 20
T. h.: 139-619

Milyen a szovjet-zsidóság élete?

Erre a kérdésre kapunk feleletet azon az ünnepségen, amelyet az októberi forradalom 30. évfordulója alkalmából rendez november hó 8-án szombaton este 6 órakor (V., Fürst Sándor-u. 21/b.) a szovjet-zsidó kulturális kapcsolatokat ápoló bizottság.

A társadalmi eseménynek is ígérkező előadáson Gergely Sándor, a Magyar Írók Szövetsége elnöke személyes élményeiből nyújt kimerítő tájékoztatást.

A dícsőséges októberi forra-

dalom jelentőségét méltatja a zsidóság szempontjából Stöckler Lajos elnök megnyitóbeszéde. A szovjet-zsidó kultúra értékeit kiváló művészeink tolmácsolják. A szovjet-zsidó költészet, zene, jiddis kamarakórus-bemutató teszi teljessé az ünnepi műsort, mely dr. Kardos László miniszteri tanácsos záróbeszédével fejeződik be.

E nagy érdeklődéssel várt előadás egyben a magyar-zsidóság hálájának is kifejezője kíván lenni a felszabadító Vörös Hadsereg felé.

Egy nagy zsidó történész utolsó üzenete a varsói gettóból a világ zsidó íróihoz, tudósaihoz és művészeihez

Az Egyesült Államokban nemrég lelték közé azokat a feljegyzéseket, amelyeket dr. Ringelblum, a nagy zsidó történész, készített a varsói gettóban eljövendő idők számára. A Yiddish Scientific Institute birtokában lévő kézirat a következő sorokkal kezdődik:

„Amikor ezeket a sorokat írom, a lengyel zsidók 95 százaléka már elpusztult rettenetes szenvedések között Treblinka, Sobibor, Chelma, Auschwitz megsemmisítő központjaiban gázkamrákban. Akit nem ölt meg, azokat a különböző gettóban és koncentrációs táborokban végezték ki. Eldöntötték a még megmaradt kis számú zsidó sorsa is. Lehet, hogy az „árja körzetekben” rejtőzködő és örökös halálfélelemben élő, vagy az erdőben üldözött állatok módjára bujdosó zsidók kis csoportjai túléltek majd a veszedelmet. De mi közösségi munkások kétkedünk abban, hogy valamelyikünk is meglátja a háború utáni világot. Éppen ezért feljegyezzük azt a tevékenységet, amelyet végeztünk.”

A zsidó művészek pusztulása

„Szymon Pullman vezényletével — jegyezte fel dr. Emanuel Ringelblum — szimfonikus zenekar működött a gettóban. A szörnyű helyzetben is pihenést és kikapcsolódást jelentettek a szép zenekari hangversenyek. Pullman és a zenekar többi tagjait, köztük Ludwig Holman hegedűművészt, Treblinkában megölték. Marion Neuteich-et, a fiatal hangversenyvezetőt, Travnikban gyilkolták meg. Marysia Aizensztadt-ot, a „varsói csalágnagyát”, a varsói zsidóagóga karigazgatójának lányát, aki tünneményes tehetség volt, az SS gyilkolta meg a tábor likvidálása

során. Nagy művészi élményt jelentett a gyermekkórus, amelyet J. Faywicz vezényelt. Őt Poniatowban ölték meg. Más kórusvezetőket, mint W. Gladstein-t és Zaks-ot Treblinkában pusztították el. A zsidó művészek és szobrászok a legszörnyűbb korszakban is kiállításra készültek. Különös aktivitást mutatott közöttük Felis Frydman. Az összes zsidó művészeket a treblinkai haláltáborba szállították.”

Becsületben élni

és becsületben meghalni

A zsidó művészek a gettóban, a halál árnyékában is alkotottak, mert példát akartak szolgáltatni a zsidó földalatti mozgalomnak ahhoz a jelmondatához: „Becsületben élni és becsületben meghalni.”

Ringelblum feljegyzései egyébként ezekkel a sorokkal végeződnek:

„Nem hisszük, hogy valaha is látunk benneket. Adjátok át köszönetünket a zsidó kultúra

minden művelőjének, az íróknak, az újságíróknak, a művészeknek, a festőknek, a zsidó kultúra minden munkásának a emberi szabadság és a zsidóság minden harcának.”

A cseh zsidók dilemmája

Irta: Gervai Sándor

Prága, október.

A cseh idegenforgalmi szervezet megszerette a prágai zsidók multjának néhány érdekes és romantikus részletét s ezt megismertette az idegenekkel, akik ezt a szép templomokkal felékesített várost meglátogatták. A multból költött legenda erősebbnek bizonyult a jelen alkotá-sainál. Ha az ember Prágában jár, akkor a figyelmebe ajánlják az Altneuschul, a magendavidos tornyu zsidó városházát, a régi temetőt, Löw rabbi szobrát és, mint érdekes paradoxont, a „Károly-hidon” lévő keresztet, amely főle hatalmas aranyozott héber betűkkel odairták háromszor a „Kados” szót. Örök értékei ezek az emlékek a zsidó történelemnek, de nem szabad, hogy megfojtsák a közelmúlt teremtő lendületének termékeit s nem szabad s nem igazságos elhallgatni azt sem, hogy napjaink zsidó szellemi életének élen járó munkásai kerültek ki a cseh zsidóság köréből.

Prága a zsidóság szellemi életében külön fejezetet jelent, mégpedig nagyon fontos fejezetet. Itt élt és dolgozott dr. Heinrich Bródy, korunk legnagyobb héber irodalom-kutatója, aki egészen kivételes szorgalommal, ritkán ész-

lelhető lelkiismeretességgel és sokszor megbámult tájékozottsággal keltette életre a spanyol-zsidó költők elvesztettnek hitt műveit: itt álmódosított Franz Kafka, és a csodálatosan eredeti zsidó regényíró, akit a szürrealisták és az egzisztencializmus rajongói egyaránt előfutárunknak tekintenek; a Venceltéren sétálgatva fogalmazta meg először Ilugó Bergmann — ma a jeruzsálemi héber egyetem tanára, — a zsidó vallásfilozófia új és nagy fel-tűnést keltő ígét; itt viaskodott, lelkiismeretét a mérleg-re vetve, az asszimiláció és cionizmus problémáját boncolgatva, Max Brod, aki végül, mint a tel-avivi Habima dramaturgja, a modern héber dráma bábája lett.

Szláv miszticizmus, zsidó történelmi öntudat és német rendszeresség jellemzi ezt a prágai zsidó szellemiséget, amelyet a hitlerizmus vihara szétszórta a világ minden részére.

A német kegyetlenkedés ellenhatásaként sudárba szök-kent cseh nacionalizmus, most gyanakodva néz körül az országban, hogy számon-kérje cselekedeteiket azoktól, akik elméletileg, vagy gyakorlatilag együttműködtek a németekkel. Ez a folyamat természetes és magától érte-lődő. Keserves problémává csak akkor válik számunkra, amikor ez a láng átesnap a maradék cseh zsidóságra is. Politikai és kulturális szempontból egyaránt, vakító fényrel világít bele a diaszpóra zsidóságának kiszolgáltatott helyzetébe ez a vallás-tás.

Félreértések elkerülése végett, ki kell jelentenem — a ezt cseh zsidók felvilágosítási alapján mondom, — hogy az a vád, amelyet némely tulbuzgó cseh körök emelnek a cseh zsidóság ellen, nem a pogrom hősök kátéjából került elő, hanem egy egészen egyéni és helyhez kötött szemrehányás, amely csak Prágában születethetett meg; nem közönséges antiszemita

Ünnepélyes alkalmakra kitűnően beváltak

a **REBENWURZL** orth. kóser szalámi-és felvágott-különlegességei, valamint melegíthető kolbász és pároskészítményei

Rendelje meg szükségletét időben

Vidékre is gépen szeletelve szállítunk előlegezett alkalmi rendeléseket

REBENWURZL S. és I. Rt.
BUDAPEST

Gyár és üzlet: **Kazinczy-u. 41.** Tel.: 421—639

Főlerakat: **Laudon-u. 3.** Telefon: 426—659
Garay-tér 17.

Sürgőnycim: **BOSZOR BUDAPEST**

legatus ez, hanem a zsidóság tragikumának a visszfénye. Miről is van szó? A cseh zsidók Hitler bejöveteleig a német kultúrának a fejlesztői és fogyasztói voltak Csehországban, gyermekeiket német iskolákba járatták s a német politikai pártokban is szerepet játszottak. Ma, amikor, vitathatatlan erkölcsi indokkal, tisztogatja meg a cseh demokrácia saját házatáját a németektől, a zsidók szemére veti és bűnükül rója fel ezt a kulturális eltérést, — eltérévésnek kell mondanunk ezt, mert iszonyatok és borzalmak bizonyították be, hogy felesleges és hiába való volt a zsidóság hódolata és alázatos leborulása a német kultúra előtt.

Lelkiismeretet nyugtalanító dilemma elé kerültek most a cseh zsidók, mert gyermekkorú emlényeiket, fiatalságuk eszményeit, férfikoruk munkájának az eredményeit kell felszámolniuk és megtagadniuk s bármilyen nehéz is ez, meg is teszik, de ez nem változtat azon a tényen, hogy ez a szellemi önmegsemmisítés nem elégíti ki a cseh nacionalistákat. Most érti meg a cseh zsidóság, világhírű főrabbiának, dr. Heinrich Bródynak tanításait, aki figyelmeztette a cseh zsidóságot, hogy ne más szőlőjét művelje, hanem saját kertjét, saját virágait ápolja.

A demokratikus cseh kormány a deportálásból visszavert felvidéki zsidókat a szűkített vidéken figyelmen kívül hagyva kárpótolta anyagilag azokért a veszteségeikért, amelyek a fasiszta bitangok részéről érték őket. A cseh demokratikus köztársaságnak azokon a részein, ahol T. G. Masaryk szelleme hatja át a lakosságot és a közigazgatást, teljes jogegyenlőségben élnek a zsidók, de ott, ahol Illinka páter szellemi fattyujai szájkodnak új pogromokról, még ma is aggodalom és kínos bizonytalanság üli meg a zsidó szívüket. A zsidóság sorsa azon dől el, hogy kinek a hatása mutatkozik majd erősebbnek a csehszlovák köztársaságban: T. G. Masaryknak, a cseh nemzeti humanizmus filozófusának, vagy Göbbels és Streicher cimborájának. Illinka páternek átkos öröksége hajtja iga alá a lelkeket?...

Ne dobja el régi nyakkendőit, mépen, oleán kijavítja mosó gépegye 11. R. né. V., Thurzó-köz 10. I. 2. 12. ked. este megylek.

„Éva lányom“

Zsolt Ágnes könyve, az „Éva lányom“ a magyar zsidóság tragédiájának olyan hitelességi dokumentuma, amilyenről eddig még nem is hallhattunk. Zsolt Ágnes kisleányának, a 13 esztendősen korában Auschwitzban elégetett Heyman Évának a naplója ez a könyv, melyet az írónő — a magát is kisleányát kifejezni, kiértekelni és tudatosítani képes anya — néhol átlajított, egy-két kifejezéssel közelebb hozott az olvasóhoz és a jövődökhöz, anélkül azonban, hogy megbontotta volna a napló szubjektív hiteit, mely így válik valóban és páratlanul objektív hitelességűvé. Egyik, a hasábkövek megjelent írásomban beszámoltam már azokról az Auschwitzból megmenekült gyermekekről, akiket versekkel, lírai önvallomások írásával neveltek új életre, vagyis életre egyáltalán egy zugligeti intézetben. „Félek, félek, félek, félek! Hogy minden elfűstöl és szétszédül!“ — írta ezt például egy ma tízenkétéves leányka a szörnyű önvallomást és majdnem mind egyik Auschwitzban járt gyermeknél állandóan visszatérő, szinte szimbolikusá vált, a hangulatot világnézeté, az állapotot magatartásá emelő, kifejezés az „elfűstölés“, a „fűst“. E vallomások olvasásakor éreztem, hogy mennyivel többet, mennyivel mélyebbet fejeznek ki ezek a vallomások, mint a legaprólékosabb bonctani feljegyzések, mint például Mengele házi orvosának „precíz“ naplója. A valóság helyett az igazságot fejezik ki!

Éva naplója azt a döntő előzményt írja le, a folyamatot, amely nélkül nem lehet megérteni és kiértekelni ezeket a zugligeti vallomásokat. 1947 február 13-ának, Éva 13-ik születésnapjának szendvices, Sacher-tortás családi hangulatu leírásával kezdődik ez a napló és az a hangulat, az a világ, melyet a napló ábról, egyre szűkül, feszül a nagyváradi gettó kis szobáskájáig, ahol tízennégyen fekszenek a földön. Az olvasó érzi, hogy ez a feszülés, a fasiszmusnak ez az emberi nyakakra és lelkekre törekedő szörnyű hurokja nem áll meg, nem állhat meg a get-

tóban és hogy a fasiszmus „természetes“ logikájához hozzátartozik, hogy végülis eléggék az önmagukért és boldogságukért utolsó percig kétségbeesetten harcoló öregeket és fiatalokat, polgárokat és proletárokat. Éva naplója napról-napra és szinte mondatról-mondatra élesebben és meztelenebbül érzékelteti a tragédiát, amit — mint már mondtunk — nem lehet csupán statisztikai, bonctani és diplomáciai adatokból megszerkeszteni. Heyman Éva naplója azért válhatott a magyar zsidóság történelmi értékű és mértékű dokumentumává, először is mert akadt egy jószívű keresztény asszony, bizonyos Szabó Mariska — s ezzel a leltével ő is bevonnult a magyar zsidóság történetébe — aki, midőn a kis Évát vagonba rakták és elvitték Nagyváradra, megőrizte ezt a naplót. De azért is, mert Éva helyzete központi módon zsidó, töményen zsidó volt és önmagában — mintegy szimbolumként — át tudta élni, ki tudta fejteni amit az először gettóba, majd vagonba szorított zsidó leánykák átéltek és éreztek 1944 tavaszán és nyarán. Éva ugyanis nagyváradi volt, s a magyar zsidóság legutódatosabb tagjai között nevelkedett és velük együtt került csilagos házba, majd gettóba is. És — last but not least — Éva nevelőapja, naplójának egyik hőse, szenvedéseinek osztályosa nem más, mint Zsolt Béla, aki mögött akkoriban már ott állott az a sok szenvedés, mely a zsidó irástudó személyén keresztül az egész zsidóságot, a zsidóság haladó vágyait és gondolatait érték. Zsolt Bétát, aki látogatásba jött le Évához, néhány nappal 1944 március 19-e előtt, egyénileg is üldözték, külön is keresték, mert a „destruktív zsidó szellem“ egyik megtestesítőjét látták benne. Mindez nyomot hagyott a kis Évában, aki az enfeletül elvált szülők érzékeny-idegű, értelmes gyermeke volt, természetesen finom és a külső adottságoktól még jobban kifinomult ösztöneivel élesen tudott disztinkválni emberek és helyzetek között. Így került be ebbe a kisleány-naplóba, az első szerelem és az iskolai el-

mények meghatározó leírása — illetve később feladása — mellet egy egész réteg tragédiája, a jellegzetes figurák: a nagypapa, az öreg, felvilágosult, utolsó pereig naivul optimista patikus, a régi rendben egész megzavarodásig bizó nagymama, a papa, aki az értékek és mértékek teljes felborulásában sem tud szabadulni az anyai terror alól és a vagyont mindvégig misztikusom listeli és a löbbiek; — jók rosszak, okosak és kevésbé okosak, akiket mind olyan jól ismerünk, hiszen magunk vagyunk azok.

Ila banálisak akarnak lenni, most meg kellene látnunk, Zsolt Ágnesnek, hogy volt elég bátorsága hozzá ezt a naplót saját alá rendezni és minden példánnyal, amit a kárcatokban vagy barátok asztalán megtalál, újabb és újabb anyai fájdalomt okozni magának. De aki elolvasta a naplót, az meg fogja érteni, hogy vannak bizonyos helyzetek és alkalmak, amikor „vivere non, sed scribere necesse est“, amikor minden künyelmet, félcémet, minden kis átmeneti és műrosos lelki „lakarót“ le kell vetni és meg kell írni, ki kell fejezni azt, ami bennünk háborog, hogy üzenet legyen ebből a háborgásból a békéért és szabadságért küzdők számára, hogy fegyver legyen ez az üzenet a harcosok kezében. Az „Éva lányom“ fegyvert adott a kezünkbe a fasiszmus és a fasiszmus maradványai elleni kemény és hajthatatlan küzdelemben. Heyman Éva alakja örök jelképe marad szemünkben, a még nem tudatos, csak élni, kifejeződni és emberedni vágyó, egy jobb emberi rend számára teremtet, ártatlannal degyikölt serdülő leánykának. Mi, akik csak most ismerjük meg ebből a naplóból, mi sem feledjük, mert mindannyiunk kisleánya, mert kishugunk Ő!...

ANTAL GÁBOR

KERESEM FIAMAT,

Steinbach Sándort,

munkaszolgálatost, aki 1941 júliusban került orosz hadifogságba és 1944 decemberig Szlinóban volt, majd onnan kórházba utalták. Azóta nincsen hír róla. Nagyon kérem, aki tud róla, értesítse apját Steinbach Alfrédot, VI., Hajós-u. 15. II. emlet 4. alatt.

KI TUD

Römer József tanárról!

Király-u. 92. alól yittek el, mostoha bátya, Ernye Függyessel együtt. A könyveken Szentimen, Csepelen, Ferihegyen volt ártólást a 11-es sánc-ész szoradón. Ha valamit tudnak bujtársai, kérem Polák Zoltánt, V. Lőrándy Károly-utca 33. I em. 2. értesíteni.

BALLON

átlátszó-, eső-, vihar- és lódenkabát

Márton és Szász V., Gróf Teleki Pál-utca 3.

Glosszák a hétről

SIRKÖRMBOLÓK garázdálkodtak néhány nap előtt Pestmegyében. „Ismeretlen” *teltesek lerombolták a dunaharaszti zsidó temető kőfalát és megrongálták a sírokat.*

„Ismeretlen” *teltesek? ... Nagyon ismerős bilangok garázdálkodtak a holtak birodalmában, ha nem is tudjuk a nevüket!*

A telteseket azok között kell keresni, akik a múltban sem hagyták békében az élőket és holtakat. *Csak fasiszták műve lehetett ez az új temetőáulás!*

Hát Auschwitz, Lublin, Bergen-Belsen kivégzőláborai és a honi nyilasok géppisztolyai sem voltak elegendőek? *Hát nem elégítette ki a szadista fasiszták istentelen és embertelen lelkiéletét a tömeggyilkosságok hosszú sorozata? Hát még a dunaharaszti zsidók tulnyomó többségének kiürítése után sem férnek a bűrükhöz?*

Nem! Ugy látszik, a gonosz-ságnak nincs határa! A *gonoszság nem áll meg. Meg kell állítani!*

Reméljük, hogy megállítják! Bizunk a legszigorúbb nyomozásban és a legkíméletlenebb megtorlásban!

Ma csak a holtak álmát zavarják az újból előmerészkedett és romboló tehetséget kipróbáló nyilasok. *De, ha nem csípi el őket és nem következik be a legkérelmetlenebb igazságtétel, akkor holnap az élők életét is veszélyeztetik.*

A dunaharaszti zsidók temetőjének feldúlása nemcsak a zsidók nyugalmanak felzaklatását jelenti, hanem — *támadás a magyar demokrácia ellen.*

★

A **MANIU-PER** bukaresti tárgyalásán *Dimitru Ianu*, a *Fekete Szűcsök* elnevezésű földalatti mozgalom életfogytiglani kényszermunkára ítélt vezetője, aki közel állt a most vádlottak padjára került Maniuhoz, kijelentette:

— Maniu fegyvereket kért egy amerikai tiszttől *magyarellenes, zsidóellenes és szovjetellenes* célokra.

Igen, *Mania*, a romániai reakció nagy reménysége, aki most bizonyára elnyeri méltó büntetését, *egyszerre akart hadakozni a magyarok, a zsidók és az oroszok ellen!*

★

A **BUDAPESTI ZSIDÓSÁG** legszörnyűbb korszakának „kulisszatitkaiba” világított a honvédelmi minisztérium igazolóbizottságának egyik multbeli tárgyalása, amelynek során meglepő részletek derültek ki a fővárosi gettóról.

1941 december 14-én — kevéssel azelőtt, hogy a szovjet hadsereg gyűrűje bezárult — *Iindy Iván altábornagy, a nyilas katonaság parancsnoka, deportáltatni kívánta a még ittlévő 90.000 zsidót.*

— 1944 december 14-én — *mondotta Kovács Zoltán hadbíró-százados a honvédelmi minisztérium igazolóbizottsága előtt — telefonhívást kaptam, hogy azonnal menjek Iindy Iván altábornagyhoz. Az altábornagy láthatólag tanácsatanul sétált fel és alá szobájában. Rendelettervezetet nyomott a kezembe a pesti zsidók összegyűjtéséről. A szobában ott volt még Toldy csendőrezredes és a*

tervezetkészítő nyilas belügy-minisztériumi kiküldött.

— A rendelettervezet szerint, a gettóban lévő és a bujkáló zsidókat másnap reggel katonai és csendőralakulatok segítségével nagyszabású razzián összefoglák és a Lóversenytérre vitték volna. Onnan történt volna a kitelepítés. A javaslatához statáriális hirdetményt is csatoltak. Ebben felszólították a főváros összes légóparancsnokait és a házfelügyelőket, hogy a házakban rejtőzködő politikai menekülteket és zsidókat, halálbüntetés terhe mellett, szolgáltatassák ki... A rendelet végrehajtásában nem tudtak meggyezni. Az intézkedéseket egyik a másik nyakába szorította volna varrni a felelősséget; még gyilkolni akartak, de közben már féltek is.

— Az ügyre — *fejezte be vallomását Kovács Zoltán hadbíró-százados — a Vörös Hadsereg felszabadító csapatai tettek pontot, amikor körülfogták Budapestet.*

★

A magyarországi zsidósághoz!

Megindult a sekelakció

A magyarországi cionista mozgalom teljes erejével kíván résztvenni abban a küzdelemben, amely ezekben a döntő órákban Erec Jisraélért, nemzeti függetlenségünkért folyik. Ezért legfontosabb kötelességének tartja bebizonyítani, hogy az ideit

Jubileumi sekelakció

hatalmas eredményével a magyarországi zsidóság egységesen vállal szolidaritást a Cionista Világszervezettel.

Felhívással fordulunk az egész zsidó társadalomhoz, hogy a sekel megváltásával dokumentálja hűségét és törhetetlen együttlétét az épülő Országgal.

Minden zsidó váltsa meg a sekelt.

A megváltott sekelek millióival bizonyítjuk az Egyesült Nemzetek előtt, hogy az egész zsidó nép egységes a követelésben:

Jogunk van szabadsághoz, önálló állami élethez.

A MAGYAR CIONISTA SZÜVETSÉG
ORSZÁGOS SEKELBIZOTTSÁGA

ÜGYANEZEN A TÁRGYALÁSON érdekes részletek kerültek napvilágra a véreskezű Kun páterről is, aki a legkegyellenebb nyilas brigantik közé tartozott és — mint tudjuk — a Népbíróság ítélete alapján, akasztólán fejezte be diestelen pályafutását.

Kiderült, hogy Kun páter vérengzései még az akkori tisztek egy részét is felháborították és a Kovács Zoltán hadbíró-százados vezetésével működő katonai bíróság 1945 januárjában 17 rendbeli gyilkosságért halálraítélte a tömeggyilkos pátert. Az ítéletet azonban nem merték a „távollevő nemzetvezető” hozzájárulása nélkül végrehajtani.

Tudták ugyanis, hogy Szélasit meleg barátság fűzte Kun páterhez.

A páter tehát még néhány napig garázdálkodhatott és gyilkolhatott.

★

AZ UTOLSÓ IDŐBEN, többször megtörtént, hogy fasiszta csoportok nyílt tüntetést rendeztek fasiszta bűnösök mellett.

A Világosság-ban megint olvashatunk egy ilyen „szép” esetről.

Gesztelyen letartóztatták — a sátoraljai helyi népgyűlésnek utasítására — *dr. Szvoboda Ferenc* körörvost, aki 1944 nyarán feljelentette a csendőrségen *dr. Ligeti Mátyás* állatorvost, feleségét és két gyermekét. A csendőrok nem akarták eredetileg deportálni a családot, de *dr. Szvoboda Ferenc* követelődzésére kénytelenek voltak őket gettóba vinni. Innen az egész Ligeti-család az egyik németországi megsemmisítő-táborba került és elpusztult.

Gesztely katolikus plébánosa és református lelkész is igen súlyos vallomást tett az üldözésekben résztvevő és fasiszta mentalitású *dr. Szvoboda Ferenc* ellen. A község jobboldali elemei erre felvonultak a katolikus plébános és református lelkész háza elé, fenyegető hangon követelve vallomásaik visszavonását.

A rendőrség oszlatta fel a fasiszta tüntetőket. *Dr. Szvoboda Ferenc* pedig rövidesen a Népbíróság elé kerül és minden bizonnyal elnyeri megérdemelt büntetését.

★

AZ ISASZEGI NŐI TÁBOR nyilas parancsnokai ügyében elkészült a vádirat. Szakál Mihály, Hraucs József, Len-

sés Mihály és Palaga István az Isaszegre hurcolt pesti zsidó nőket 1944 októberében és novemberében ütötte, verte, rugta.

Szakál Mihály több alkalommal azzal szórakozott, hogy a munkaszolgálatos nők egyes csoportjaival sörgödörket ásatott és azzal fenyegette a nőket, hogy megöli és a gödörbe dobja őket.

1944 novemberében az egyik éhező nő beszökött Isaszegre egy kis élelemért. Szakál Mihály erre megtorlásul négy munkaszolgálatos nővel sirt ásatott és az elfogott, meztelenre vetkőztetett nőt a sörgödör szélén agyonlővette.

Kevéssel utóbb kivégeztett 7 férfi munkaszolgálatost is.

Szakál Mihály és társai rengeleg gyilkosságot követtek el. E gyilkosságok részletei kibontakoznak majd azon a népbíróági tárgyaláson, amelyen az isaszegi női tábor életbenmaradt szenvedői elmondják az akkori idők borzalmas történetét.

Hazatért hadifoglyok!

Ki tud fiainkról?

Seidner Ödön

szül. 1918. 10/17 m. sz. a. n. Schwartz Olga.

Alter Aladár

1918. 10/17 m. sz.

Alter Ernő Jenő

1919. 10/17 m. sz. a. n. Grünberger Aranka, 1942 november 26-án vitték el Pesterzsébetről, 1943 január közepén estek fogságba. Utolsó hír: 1943 október-december, a moszkvai rádió. Fáradságot jutalmazuk, Ertesítést „Bétkereskedelmi” IX., Viola-n. 19. vagy Csengeri-utca 67. Telefon: 138-318.

Keresem

Einhorn Sámuel,

Nagyvárad, Szacsavay-u. 27.) Aki tud róla, értesítse aggódó öccsét. Mi jól vagyunk. Einhorn Béla, 787 East 175th St. Bronx, N. Y.

Keresem fiamat

Weisz Györgyöt

született Budapesten, 1921. jún. 1-én, anyja Sárkány Aranka. A tulajdonos iskolából 1944. nov. 28-án vitték a Kőszegi úti pályaudvarra, onnan Kőszegre. 1945 februárban még Kőszegen volt. Aki bármilyen tud róla, értesítse aggódó szüleit: Weisz Gáborné, Budapesti, Almásy-ter 12.

A zsidóság gazdasági problémáinak megoldása

Írta: Dr. Halász Jenő

A háború befejezésével sajnos látjuk, hogy a világ népei sem politikailag, sem gazdaságilag nem vonták le azokat az eredményeket, amelyeket a világ minden polgára a békehez fűzött. Világhatalmi törekvések, nemzetiségi és vallási kérdések még élesebben domborodnak ki most, mint a háború előtt.

Nem tanult a világ és az emberek, e példátlan vérontásból semmit sem változva, kerültek ki. A politikát elhanyagoljuk és főképpen hazai vonatkozásban a zsidóság gazdasági kérdéseit szeretnénk egy kiegyensúlyozottabb megvilágításban vetíteni.

Letagadhatatlan tény, hogy Magyarország újjáépítésének a gazdasági sikon való megindulásának a kezdeményezésében a magyar zsidóság is résztvevő. A deportálásból Auschwitzból, Mauthausenből hazatérve, itt-hon bűntudásukból előkerülve, rongyosan, kifosztottan is mindjárt egzisztenciájuk megalapozásához fogtak.

A romházak és romépületek még állnak, de földszinti helyiségekben, az ipar és kereskedelem fátorgatásán szürke kis hangyái szorgoskodnak a gazdasági élet felvirágoztatásain.

A romházak üzlethelyiségeit rendbehozták, fuikostak gyároshoz, nagykereskedőhöz, termelőhöz áruért, hogy az emberi igények elsőrangú élet-szükségleteivel a fogyasztókat kiszolgálják. Tőke, pénz, áru és hitel nélkül, de mégis megindultak a gazdasági vérkeringés örök cirkulációját. Ez letagadhatatlan érdeme a magyar zsidóságnak.

Ezt a hatalmas országépítő munkát szemében könnyel, szívében a multnak vigasztalhatatlanul fájdalmas emlékével, de lelkében a szebb jövő re-

ményével végzi. Vajon szabad-e magukra hagyni ezeket az ötlektől duzzadó, látlástól vakulásig dolgozó, szorgalmas zsidó hitvestevőket? Mit kell és mit lehetne tenni, amivel életüket nyugodtabbá és munkájukat eredményesebbé tehetjük. Önként vetődik fel a gondolat a Magyar Zsidók Gazdasági Bankjának, vagy Termelő és Hitelszövetkezet megalapításának. Ez a hitelérdek-képviselő az önálló zsidó egzisztenciát pénzzel, áruval való ellátását, valamint az új egzisztenciák életrehívását mozdítaná elő.

Ez az érdekképviselő az Állam szempontjából felmérhetetlen gazdasági előnyökkel járna. Fizető adóalanyok és biztos egzisztenciájú állampolgárok oszlopos támaszként jelentkeznének az államháztartás költségében. E szervezettel kapcsolatban fel lehetne állítani a zsidók foglalkoztató műhelyét, ahol egzisztencia nélküli ipari vagy szakmával nem rendelkező vagyon és jövedelem nélküli zsidókat olyan ipari vagy háziipari munkában tudnók foglalkoztatni, amelyek magániparral szemben versenyt nem támasztanak és mégis kol-dulás, segítség, támogatás nélkül mindenki becsületes munkával kereshetné kenyerét.

Egy cikk keretében nincs elég hely arra, hogy ilyen hatalmas gazdasági kérdéseket az elgondolás szerint tüzeten és részletesen ismertethessük.

A zsidóság azonban az irás népe. Értelme és felfogása az állagon felüli, így tehát az a perspektívát, amit a fent vázolt elgondolás megvalósítása esetén jelentene, mindenkinek az egyéni fantáziájára bízom. Egy azonban bizonyos. Ez a csekély számú maradék magyar zsidóság, amely a zsidó politikáért egységbe jutni nagyon nehezen

tud, ezen a gazdasági vonalon a legkönnyebben találta meg azt a sikot, ahol a gazdasági boldogulás után vagy vele egy időben a zsidó politika egységét is meg tudná teremteni. Széchenyi István azt mondta: „Előbb tegyük gazdaggá a polgárságot, aztán szabaddá.” Ezzel szemben Kossuth, ki állandó ellenfele volt Széchenyinek, így vélekedett: „Tegyük előbb szabaddá és aztán gazdaggá a népet”. Kossuth eszméje a demokráciában megvalósult. Szabadok és függetlenek vagyunk, a gazdagságot pedig úgy kell értelmezni, hogy a szabadság mellett a félelemmentes és mindenkire kiható egyéni képesség kiteljesedését és boldogulását értjük.

A zsidóság gazdasági boldogulásával a zsidó egységre is törekedni fog.

Sajtótájékoztató a Palesztina-kérdésről a Cionista-Szövetségben

A Magyar Cionista Szövetség Arany János-utcai előadótermében sajtótájékoztatót rendezett. A magyar sajtó képviselőit dr. Dénes Béla, a Magyar Cionista Szövetség társelnöke üdvözölte. Elmondta, hogy a Palesztina-probléma ma az egész világ közvéleményének sokat vitatott témája, a magyar sajtó is sokszor és többé-kevésbé részletesen foglalkozik vele. Ennek a sajtótájékoztatásnak kimondottan az informálás a célja. Kérte az újságírókat, hogy a legapróbb részletekre minden is megvan a kérdéseket a szakma elfoglaltan tárgyilagos választ fognak kapni, azokról, akik erre a legilletékesebbek, Palesztina zsidóságának jelenleg Magyarországon tartózkodó képviselőitől.

Ezután dr. Szőnyi Géza palesztinai kiküldött tartotta meg nagyvonalú és sok új, eddig ismeretlen adatot közlő referátumát a Palesztina problémáról. A sajtó képviselői dr. Szőnyi Géza referátuma alapján tették fel kérdéseiket, amelyekre Péterffy Endre, Ben Jiszrael, Arje Hunwald, Walter Eliezer és Joséf Reiff adtak a tárgyat kimerítő válaszokat. A VIZO munkáját Bisseliches Mózesné ismertette. Majd dr. Szőnyi Géza összefoglaló beszédében rámutatott arra, hogy neucsak a cionista mozgalomnak, hanem az egész zsidóságnak érdeke, hogy munkáját és felszabadító harcát a tényeknek és az igazságnak megfelelően ismerjék meg. Tudnunk kell azt, hogy a külvilág a zsidóságot egyetlen egységnek tekinti, illetékesen általánosító, s ha ma Palesztina zsidóságát támogatják, holnap Európa zsidósága ellen is uszítanak.

Gyermekek, nyugagy, bicikli, játékaru VICA-nál legolcsóbban Nagyatádi Szabó-utca 50 Király-utca sarok.

ZOLTÁN IRÉN

HÉBER DALESTJE

a tel-avivi opera művésznője

a Posti Izraelita Hitközség kulturális ügyosztálya rendezésében, november hó 6-án, csütörtökön 7/27 órakor a Fürst Sándor-u. 27/b alatti KULTURTEREMBEN

MŰSORON:

DVORÁK BIBLIAI ÉNEKEI, továbbá ereci szerzők: LAVRI, NARDI, BEN HAIM, MINDLIN és mások bemutatói

Zongorán kísér REINER KÁROLY

Belépésre jogosító műsorok a Kulturális Ügyosztályon válthatók (Sip-utca 12., I. em.) 9—1 óráig, továbbá hangverseny előtt a helyszínen

A megszűnt hitközségek nyomában

Legutóbbi számunkban hírt adtunk arról az előterjesztésről, amelyet a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája írt az *Országos Gyula* vallás és közoktatásiügyi miniszterhez, amelyben teljes kihalás vagy elnéptelenedés miatt 93 kongresszusi és statusquo szervezett hitközség megszűntetését javasolta. Mint értesülünk az Orthodox Központi Iroda szintén foglalkozik e szomorú problémával és rövidesen szintén megteszi előterjesztését a hatáskörébe tartozó, deportáltak és zsidóüldözések következtében kihalt vagy elnéptelenedett orthodox hitközségek megszűntetésére.

A gyászos emléktől korszak soha jóvá nem tehető bűne folyton halálraítelt hitközségek majdnem mindegyike a magyarországi zsidó kultúra több évszázados emlékeit őrizi. Ezeket a történelmileg is fontos dokumentumokat kívánjuk az utókor számára megőriztetni, mikor a rendelkezésünkre álló adatok alapján ismerteljük számos hitközség történelmi múltját. E hitközségekben ma már vagy egyáltalában nem élnek zsidók, vagy csak néhány gyökerét vesztett és a közel-múlt borzalmas emlékeitől szabadulni nem tudó népfelgyűjtő.

Csabrendek

A hitközség körülbelül 150 éves, ahol valamikor két rabbi (daján), két kántor, négy seccel, nyolc tanító működött. Voltak házak, amelyekből 33-40 gyermek járt iskolába, amelyek előjaira több épület létezett. Lakosai főleg műszerműveléssel és eladásal foglalkoztak. A templom régi freskói tanúságot szolgálnak arra, hogy milyen régi a templom, illetve mikor építették. Maga az épület már le is süppedt, kissé süllyed és belsőleg az elhagyott templomhoz hasonlít, még oszlophelyezése is csaknem olyan. Belsőterében még nem is olyan régén látható volt annak a karikának maradványa, amely a templom előtti falon arra szolgált, hogy a zsidó-bíró által elítélteket hozzáköltözzék, vagy megbotozzák. A templom bejáratánál volt az a börtön, melybe az elítélteket zárták. A fűgönyök és egyéb lakarok, amelyek a nyilas időkig megvoltak, szintén igen régiek voltak. A könyveket, amelyek a lakókról készültek úgy vezették, hogy a főfoglalkozásukat rajzolták és nevüket nyomtatássalzerzőn helyéről írták, mindezt kaligrafikusan, ahogy a régi kódexeket írták. A zsidó-bíró intézménye

oly nagy tekintélynek örvendett, hogy az egész körzeten lakó zsidókkal Csabrendek zsidó-bírja rendelkezett minden tekintetben. A zsidó-bíró feladatahoz tartozott a kirendelések, közmunkák, vagy felülről jövő utasítások végrehajtása. Jó ideig megvoltak a zsidó-bírók intézkedéseiről és bíraskodásairól szóló jegyzőkönyvek is, de sajnos a tűz, amely a templom előcsarnokában, a volt fogházi cellákban kintül, sok mindennel együtt ezt is elpusztította. A község lakói igen vádlások voltak, el sem tudták képzelni, hogy a szombatot megszegjék és a megszegők igen súlyos büntetést kaptak. Mint a chaszidensek, úgy viselkedtek a szombat és az ünnepek alkalmával. Ebből a virágzó hitközségből, mely 4-500 lélekkel rendelkezett, ma mindössze 5 zsidó él Csabrendeken.

Dunapentele

A hitközség keletkezésének időpontja a történelmi homályba vész, a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött emléktábla tanúsága szerint már a rómaiak idejében, a történelmi időszámítás után, 14. században volt zsidó hitközség Dunapentele. Akkor Interebának hívták és római település volt. Itt találtak egy emléktáblát, melyet egy palesztinai ember, név szerint Cosmus állított „az örök Istennek”. A tábla szövegéből azt a megállapítást vonták le a történészek, hogy már akkoriban volt hitközség Dunapentele, melynek Cosmus előjárója volt. Dunapentele első zsidó lakosa a munda szerint egy Simándról származó zsidó hitre állt katolikus pap volt. Testvérei együtt telepedett le Simándon, de amikor a lakosság megtudta, hogy prozelláltak, arra kényszerítették őket, hogy elhagyják a falut. A volt pap Simándról Dunapentele-re menekült, ahol egy malomban dolgozott. Utódai a Müller nevet vették fel. Ennek a prozellának sírköve a dunapentelei temetőben még talán ma is meg van. A fehér ellenforradalom idején a zsidóság ellen fellázított tömeg megrohanta a zsidók üzleteit, lekészte, az ingóságokat elrabolták, férfiakat, nőket és gyermekeket véresen mészárolták. Lélekszám volt: 110. Visszatért: 5.

Enying

A legrégibb hitközségek egyike, több mint 100 éve laktak itt zsidók, akik a batatonfőjakári

Meghívó

Az Orsz. Iroda keretében működő Szovjet-Zsidó Kulturapcsolatokkal Ápoló Bizottság november hó 8-án, szombaton este 6-kor (V., Fürst Sándor-u. 21/b. sz.),

az októberi forradalom 30. évfordulója alkalmából

ünnepi előadást rendez.

Műsor:

Megnyitóbeszéd: Stöckler Lajos elnök.

A szovjet-zsidóság élete: Gergely Sándor, a Magyar Irók Szövetsége elnökének előadása.

Szovjet-zsidó költők verseiből (Kardos László és Vihar Béla fordítása) szavai: Ascher Oszkár.

A szovjet-zeneművészet alkotásaiából előad:

Lukács Pál.

Szovjet-zsidó népdalok (Kelen Hugó feldolgozása). Bemutatója a Goldmark-kamarakórus,

Fraknói Károly vezényletével. Zongorán kísér: Kelen Rózsá.

Záróbeszéd: Dr. Kardos László min. tanácsos, a bizottság elnöke.

Belépődíj nincsen.

Az ünnepi jellegre való tekintettel pontos megjelenést kérünk.

nyálhitközséghez tartoztak 1870-ig, amikor Batatonfőjakákkal együtt önálló kongresszusi hitközségben tömörültek. A lakók vallási érzése komoly áldozatokban is megnyilvánult. Hála szegény emberek voltak, saját erejükből építették fel templomukat. Enying zsidó lakossága és a község többi polgárai között a viszony általában meglehetősen barátságos volt. Az állakó értelmiség hagyományosan antiszemita beállítottsága nem maradt meg az uszításnál, izgatásnál és ragatnak terjesztésénél, hanem lettekben is megnyilvánult. A fehér ellenforradalom idején a esőveléssel kifosztották a zsidó lakásokat és több zsidót megöltek. A fasizmus éveiben a nyilasok itt mindig sok hívót tartottak. Enyingen mindig kevés zsidó lakott, de az örökre tanuló gyűlölködés nem nyugodott meg addig, míg gettóba nem hurcolták őket. Lélekszám volt: 152. Visszatért: 12.

Lengyeltől

Régi jegyzőkönyvek tanúsítanak arról, hogy a lengyeltől hitközség 1708-ban alakult meg. Három zsidó kereskedő szervezte meg a hitközséget, akiket a lakók bizodalma az

előjáró tisztességgel tisztelt meg. 1818-ban létesített a hitközség elemi iskolát, amelyet azonnal meg kellett szüntetni, mert a hitközség nem rendelkezett anyagiakkal, hogy fenntartsa. A lengyeltől zsidó templom évszázados múltra tekinthet vissza. 1903-ban restaurálták. Lélekszáma 487 volt, a deportációból visszatért: 5.

Lovasberény

A Zsidó Múzeumban őrzött 1740-ban kötött privilégium-levele szerint már akkor virágzó hitközség volt Lovasberényben. Az ugyancsak 1740-ből származó héber nyelvű alapszabály (űkanot) a hitközségi élet fontos rendjét szabályozza. Az alapszabály elő írtatott jegyzőkönyv a templom restaurálásáról beszél, amiről arra lehet következtetni, hogy a templom jóval régebbi. A Lovasberényi zsidó iskola országos híres pedagógusa Hatász Nathan később a pesti hitközség iskolát szervezte meg. 1818-ban 608 lelket számított a hitközség, akik közül 65 állott be a honvédek sorába. 1845-ban Baumgarten Izrael volt annak a mozgalomnak a megindítója, melynek célja volt, hogy a zsidók Székesfehérváron letelepedhessenek. Ebből a családból származott Baumgarten Ferenc, a Baumgarten-díj alapítója. Lovasberényi származású volt H. József ismert házizsidója Saphir is. Egyik rabbija, Simon Wiener volt, akinek problémáival a vi-

ÁGYTOLL és PEHELY

legelőbbban. Köz. toll-
párnák és dunyhák

GEISLERNÉL

Thököly-út 14. (Keleti pályaudvarral szemben.) Telefon: 425-044

hagyott Chszam Sofer responsumában többiben foglalkozott. A hitközség 20 tagjából egy sem tért vissza.

Nagyvázsony

A hitközség a 19. században alakult, de alapítói ismeretlenek. Multjára vonatkozólag csak nagyon gyér adatok állnak rendelkezésre. A hitközségnek volt egy temploma, Chevra Kadisája és Nőgyűlése. A hitközség munkája szociális és emberbaráti célok szolgálatában állott. A hitközség lélekszáma 44 volt, a deportációból visszatért: 12.

Nyírbátor

Hiteles adatok a hitközség megalakulásáról nem állnak rendelkezésünkre. Amennyiben meg lehet állapítani, hogy a 19. század elején, 1810 körül a reb. Simon Mandel és öt fia alapította a hitközséget. Ez a reb. Simon Mandel volt az őse az ismert Mandel családnak, amely a bóni gyártelep megalapításával nagy szerepet játszott a magyar közgazdasági életben. A hitközségnek három kis temploma volt. 1857-ben elemi iskolát létesítettek, azonkívül egy Talmud Tórát, amelynek olyan jó híre volt, hogy messze földről is jöttek a növendékek. A zsidóság foglalkozásbeli megoszlása egészséges volt. Kisiparosokból, kereskedőkből és értelmiségiből állott. Lélekszáma 160 volt, ebből nem tért vissza senki.

Somogysszill

A hitközség 1810 körül alakult. Az első alapító neve feledésbe merült, a hitközség multjáról feljegyzéseket nem készítettek. 1836-ban építették a templomot a később iskolát is létesítettek. A hitközség évtizedeken keresztül szépen fejlődött. Az első világháború alatt azonban sorvadni kezdett, úgyhogy 1921-ben az iskolát kénytelenek voltak megszüntetni. Egyetlen intézménye volt a Chevra Kadisa, amely hagyományos módon igyekezett a zsidó szegények helyzetén segíteni. Békebeli lélekszáma 60 volt, deportációból visszatért 1.

Tass

A hitközség alapításának időpontja ismeretlen, miután a hitközség egyetlen multjára vonatkozó okiratot sem őrzött meg. Egy imaháza és egy Chevra Kadisája volt. 35 zsidó lakott itt. Deportálásból nem tért vissza egy sem.

(Folytatjuk)

Talesz, t'filin

kegyszer, mirjam és héber könyvek könyvek vétel-eladás

Jahrzeitábla készítés

Ungár Móránál, Király-utca 17. v. I. emelet 4.

Teleki-téri csata 1944-ben

Irta: dr. Balázs József

A már megírt zsidó szenvedések és tragédiák, melyek méretükönél fogva az utókor részére megörökítésre valók, voltak oly kisebb méretű tragédiák, melyet csak egy kisebb csoport zsidótestvér élt át, melyek azonban éppen az események lezajlásának formája folytán ugyancsak megörökítésül papírra kívánkoznak. Bizonyosságul annak, hogy a végrehajtóknak nem kellett hátvéd avagy idegen erőszak, hogy itt a főváros keleti közepében égbekiáltó véres események játszódjanak le az 1944 évben uralkodó levő érában.

Október 17-én multt el három éve annak, hogy lezajlott a teleki-téri csata, ahol a zsidóság minden védelmi eszköz nélkül szemben állt egy örült szadista tömeggel. A vétkesnek köszönhető csak, hogy csak néhány száz áldozata lett a vérengzésnek s nem ezer és tízezer zsidó testvér pusztult el a pribékek keze által a Tatterszában.

1944 október hó 17-én reggel 9 óra felé óriási puskaropogás zaja töltötte be a Népszínház-utca és a Teleki-tér vidékét. Egymásután dobálták ki minden ételtem nélkül a ház lakóit. Mig azonban a Teleki-téren fegyverhasználat nélkül folyt le a kiűrités, a Népszínház-utca 46, 59 és Kun-ut. 12 sz. házakban sok vér folyt. Tigris tankok voltak felállítva és tüzeltek a házakra és a Kun-utca kapuiától civil emberek puskával a kezükben tüzeltek a tér irányába.

A négy ház lakói néhány perc alatt már „kezeket fel” az utcán álltak és várták a sorsukat. Közben a „tigrisek” szakadatlanul bombáztak. Izgalomtól remegve bámultuk a lejátszódó eseményeket és senkisémet tudta okát annak, miért és ki ellen folyik a szabályszerű egyoldalt támadás. Mi teljesen támadóeszköz és lehetőség nélkül álltunk és így a pribékek minden ellenállás nélkül tudták volna keresztülvinni akaratukat. Végre az egyik házfelügyelő lútkon tudtukra adta, hogy azért folyik a harc, mert ezekből a megtámadott házakból zsidók fegyverrel löttek ki az ablakból.

Közben tovább folyt az ádáz lövöldözés. A Népszínház-utca 46 számú házban egy ember már halott volt, keleti súlyosan megsebesült. A szemben lévő 50. számú házban rövid időn belül 21 véres tetem feküdt az utcán. Patakokban folyt a vér. A Kun-utca sarkán egy rokkant zsidótestvér hullája feküdt. Ekkor lennünk tovább vittek előre a Kun-utca végére, hogy azután mi történjék az elhagyott házakban, már csak akkor tudtuk meg, amidőn visszaérkeztünk a biztos halál torkából.

Ott álltunk a Tisza Káimán-ter déli oldalán. A tigris tankok most az OTI-házakat lötétek. Jóllehet, közudomasi tény, hogy ezekben a házakban zsidó nem lakott, hanem beföldalnak laktak. Továbbra is feltartott kezekkel kellett maradnunk. A götyök megettünk, felettünk repültek, szedve egymásután az áldozatokat. A nyilasok tömege (tulnyomórészt kiskorúak) körülfoglalt és minden értékesebb dolgot elszedtek tőlünk. Ki bármily módon ellenállt, lelőttek, vagy igen súlyosan bántalmazták. Az igazságot szolgálva meg kell állapítanom, hogy a rendőrség ott szolgálatot teljesítő közegei, sokszor keményen léptek fel az erőszak ellen, sajnos fellépésük eredményre nem vezetett.

Már teljesen apatikusan érkezünk a Fiumei-ut és Baross-ter sarkára, amidőn megálltunk. Az ott vesztető villamosok ifjú női kármazai és férfiak leszálltak, nekünk támadtak, leköpdöstelek és megrugdostak. Izgalták az ott csoportosuló embertömegeket ellenünk, de a tömeg szerencsére nyugodt maradt. Eltekintve attól, hogy egyéni akció volt és néhányunkat pofozták vagy súlyosan bántalmazták.

Végre beérkeztünk a Tatterszába. Ott már ezerszámra találunk hittestvéreinket. Sápadtan, lemondóan lézengtek a piszkos udvarokban. Körülöttünk géppuskák szóltak. Gyakorlatot tartott az ott levő katonaság, hogy ezzel is riasztóba tegye a helyzetet. Le is mondtunk mindenről. Mit is várhattunk volna. Minden éle-

lem és meleg ruházat nélkül, csak oly embereket visznok el, kiknek már nem engednek sok időt az életre. Kimerülve lefakadtunk a piszkos földre. Le mondva minden reményről. Összefüggő gondolatunk nem volt. A Mindenható nagy kegyelmére bízva sorsunkat.

Este 9 óra lehetett, amidőn egymásután érkeztek nagy kivilágított autók rendőrök. Leszálltak a kocsiokról és felálltak a bejáratnál. Egyet gondoltunk szegény agyonkínzott testvérek. Jönnek értünk és elvisznok utolsó utunkra. Megdermedve figyeljük a bejáratnál lejátszódó eseményeket.

Néhány perc múlva ember ember hátán, felőrlött tömeg iramodott befelé. Ordítva hívóval, hogy „emberek, megyünk haza”. Toll nem képes leírni a következő néhány perct. Vagy 10 perc múlva egy alezredes jött és kijelentette, illetve kihirdette, hogy a nemzetvezető parancsából mindenki hazamegy és folytatja rendes foglalkozását. Házak szerint kellett sorakoznunk.

Nem hiszem, hogy volt közöttünk olyan ember, aki e kijelentésnek hitt. De engedelmességni kellett és mint akik az életéről lemondottunk, sorbaálltunk, egymástól örökre elbúcsúzva. Senki sem tudta még csak feltételezni is, hogy ez a csoda megtörtént. Talán csak mi néhányan, akik a Mindenható Isten végtelen kegyelme, minden helyzetben tántoríthatatlanul hittünk.

Elindultunk. Minden lépéssel több reményünk volt, mert nyilas pribék nem kísért, hanem csak rendőrök voltak oldalunkon, akik gyengéden biztattak, hogy semmi bajunk nem lehet, mert egész házunkig kísérnek és megvédenek. Lassan-lassan megnyugodtunk. Midőn azonban a Baross-ter és Fiumei-ut sarkára értünk, ahol a magas gázlámpa áll, egy német katonai autó mellénk szegődött és „Halt Sanjuden” kiáltással megállított minket. „Marsch zurück!” hangzott a parancs és iszonyatos lövöldözés kezdődött. Szerencsére csak néhány percig tartott e rémséges helyzet. Megérkezett egy magyar rendőrcsapat és mi tovább mehettünk. Végre hajnali 4 órakor hazaértünk.

Amit itt leírtam, nem világra szóló esemény. Előtrpül a többi nagy szenvedések mellett. De közelített a legborzalmasabb hádlábor eseményeihez. Csak néhány óra kellett volna és mi bizonyra ugyancsak a Dunába kerülünk.

Vagy 70 ezer zsidó a legborzalmasabb halállal pusztult volna el. Mi történt, mily erőlk játszottak közre, hogy a véres események elmaradtak és a Mindenható megmenekít, előttünk ismeretlen. Lehet, hogy csak egy emberi szörny szeszélye volt. Isten tudja.

IRHABUNDA, NERCZ-PÉZSMA különlegességek a készítőnél.
WACHTEL szűcs VII, Nagydófa-u. 2. (Rakóczi-útszál)
Sombaton zárva.

Butorvásárlók figyelem!

Olcsó árak. Részletre is, előleggel.

Hálók, kombinált szobák, garnitúrák, egyes darabok igen nagy választékban. **Zimmerman Akácia-u 5**
Sombaton zárva. **Dohány-utca 43.**

Nem szabad abbahagyni!

Írta: Szilágyi Géza

I.

Szemrehányó levelek kopogtatnak be hozzám. E női levelek írói — egyesek a csodálkozóknak, mások a jogosnak vélt szemrehányásnak hangján — nem titkolják, hogy „csalódtak bennem”. Csalódtak, mert mint az egyik levél legfőbb összefoglalja a sértődöttség véleményét, „lútkorán letettem a fegyvert”, széppítő képletlenség nélkül, idő előtt abbahagytam az egyedül maradt, pártjuk vesztett, új párt kereső zsidó nők érdekében való hadakozást lapunk hasábjain. (Széliden helyreigazító megjegyzésre kényszerülök: nem tettem le a fegyvert, legfeljebb olykor-olykor pihenésem. Nem hagytam abba a hadakozást a szívenhez közelálló nőkért — aki bajban van, mind testvéremnek érzem — nem hagytam abba, legfeljebb félbeszakítottam néha a viaskodást. Tiszteit szemrehányók: egy hangverseny szünetéle még nem jelenti a végét. Pihenés jár az írónak is, az olvasónak is.

II.

Egy rántelefonáló férfi, a minap írtam róla, komolyan házasságközvetítéssel „vádolt”. Ő rosszalón tört rám ezzel a sinom, szinte törőre kiélezett állítással. Az ugynevezett vád csöppet sem fáj, csak azt restellem, hogy rossz házasságközvetítő voltam, legalább is az ellenkezőjéről nincs tudomásom. Tízfel több cikkemben nemcsak agyamból, hanem szívemből is összeszedtem a legmeggyőzőbb szavakat, hogy velük rádöbentsek a sorstól magánossá ütött zsidó nőknek, zsidó férfiaknak — nem félek a tulsulyosnak látszó jelzőtől — dantei szenvedéseire. Szavakból és szavakkal összekötő hidat szerettem volna verni a pokolból visszatértek két nagy táborra, az egyedül tengő-lengő zsidó nők és férfiak népes táborra között. Lemondóan kénytelen vagyok megállapítani, hogy ez a hídverés aligha sikerült. A két tábor nem igen közeledett egymáshoz. Ha nem is ellenségesen állnak szembe egymással, minthogy az egyik tábor lakói kétségtelenül érdeklődéssel tekintenek a másik tábor felé és viszont, ez az érdeklődés mégis legtöbbször ködszerű vágyakozás csupán, amely nem sürsödik konkrét közeledési kísérletté. Adva van egy nagy tömeg zsidó nő. Néhány évvel ezelőtt még tartoztak valakihez. A világtörténelem eddig ismert legnagyobb öldöklésének túlélt áldozatai ők, akiknek kényér könnyében-nehezebben jut — kisebb-nagyobb karéj — de testükelkük a meg-megújuló és megújultán mindig fokozódó fajda-

lomba belesajogva érzi, mint egy okos asszony három végezetes szöbe tömörítette az efajla szenvedést, hogy „nem tartoznak senkihez!”

És ugyancsak adva van, egy nagy tömeg zsidó férfi. Ez a tömeg kisebb mint a nőké, ugyanugy megjárta pokoli erők gonosz voltából azt az utat, amelyet nővéreik kintódtak végig és a pokolnál pokolilbb gyötreimék mélységéből szinte el sem hihető csoda meketitelle vissza őket is a még új lehetőségekkel kínáló életbe. A szenvedések iskoláját a legfelső, ugyszólván egyetemi fokig végigjárt nők kitarják karjukat és föltárlják szívüket. Csupa kérdés és kérdés zsúfolódik e gesztusok mögött, de a férfiak táborából csak kevés válasz hangzik el és ha el is hangzik, csak a legtrikábban biztató. Az élve maradt bajtárs — kár volna elkendőzni ezt a sivar tényt — csak ritkán érez hajlandóságot arra, hogy meggyilkolt bajtársának üresen maradt férfi és apai helyét elfoglalja az elhagyott özvegy és az árván maradt gyermek.

Ezért korholom magamat rossz és ügyetlen házasságközvetítőnek. Nem tudok egy házasságról sem, amely az én minden írói eszközzel rábeszélő cikkeim hatása alatt jött volna létre egy magános zsidó nő és egy azonos sorsu férfiosztályosa között. Nem tudok arról, sikerült-e egyetlen esetben is félre téríteni egy új életet kereső zsidó férfit a tulsó partra való, a maradék-zsidóság terjeszkedési lehetőségeit megrontó álltelepüléstől. Cikkeimnek élénk visszhangjuk volt a nők és a férfiak körében egyaránt. De ez a visszhang, bármennyire is hízelg is az írónak, még egyáltalában nem jelenti azt, hogy a szóban forgó cikkeknek egy vagy több, kevés vagy sok olvasóra akaratuk befolyásoló, cselekedeteket irányító, utjukat megszabó

hatásuk is volt. Pedig ez volna az igazi siker, amelynek, sajnos, nyomát nem látom. Írói hiúságom nem maradt kielégülés nélkül, de ez, hogy meglegyem az idekivánczó megkülönböztetést, inkább csak stílaris, semmint érdemleges siker. Persze boldog volnék, ha akár csak egy olvasóm is megcáfálná önkiesinylő szavaimat.

III.

A nők, ezt nem gáncsul, hanem temperamentumot jelző megállapításuk említem, türelmetlenebbek voltak ebben a kérdésben, mint a férfiak. Nyilvánvalóan és nem egyszer túlsóntul érthetően nehezebben bírták a nagy magánosságot, a sivatagérzést, mint a férfiak, akik mindenfajta „műfosztó pótlanyokkal”, ha egészen nem is segíthettek, de legalább valamelyest könnyíthettek magukon. A férfiak egyéni megoldásokat kerestek, bár sokszor ilyeneket sem találtak. A nők, akik az egyéni megoldásoknak gyakran kaotikus voltától viszszaradtak, inkább „intézményes” segítséget sürgettek. Hivatalos vagy félhivatalos, mindegyre komolyabb és mint nekem egyszer valaki megírta, „mértősségesebb” jellegű szervek létesítését kívánták, oly szerveket vagy szervezeteket, amelyek kulturált formák között, minden üzletszerűség mellőzésével elősegítenék, megkönnyítenék, nyelbeütnék a magános női és az éppenoly magános férfiábor tagjainak nemcsak pusztá megismerkedését, hanem ezen túlmenően összehatározatását és a házasság felé való elindítását. (A Joint, hogy a házaltán feledekenység lőnébe ne essem, a házasságok dolgában is pompás támogatászernek bizonyult, amennyiben házassági segélyekkel és az anyagi berendezkedés megkönnyítésével könnyebbséget nyújt az érdekelteknek, de természetesen csak azoknak,

akik a keresés legnehezebb stádiumán túl már valahogyan egymásra találtak.

E sorok írója, ha nem akarja szépileni a csöppel sem szép valósságot, habozás nélkül kénytelen bevallani, hogy ami efajla kétségtelenül nemcs szándéku „összeshozó” szerv felépülmi készült, vagy egyáltalán nem jutott túl a tiszteleltreméltó szándékon, vagy ha igen, csakhamar kénytelen volt tevékenységét szüneteltetni, őszintébb szóval abbahagyni. Ennek pedig egyebeken kívül egyik főoka az, hogy csak minimális érdeklődés mutatkozott a gyakorlatban az ily intézmények iránt és e szervezeteik rendezte találkozókon a nők száma mindig hatalmasan felülmúlta a férfiakét. Ezzel a közönnnyel pedig eddig semmiféle szervezet nem bírt megküzdenni. Elméletben a férfiak is kétségesen elismerik az ilyen intézmények szükségességét, heriszikus összehozó tevékenységüket, ámde a gyakorlatban az eddig cikevelletlenítő tapasztalatok szerint nem kérnek belőlük és túlsóntul távol is maradnak tőlük.

Kétféle tanulságot vonhatunk le ezekből a bevallások sivar tapasztalatokból. Az egyik a rezignáció álláspontja. „Van ahogy van, meri hogy lehetne másképp?” Bele kell törődni mindenbe, kár töprengni azon, amin nem lehet változtatni. Ez bizony a csod vallása és bevallása, a cselekvésre képtelen jangyos lélek állobócsessége. A másik tanulság azonban, éppen ellenkezően a vélt és látszólagos lehetőségek el nem fogadása és az állítólagos csodba való bele nem nyugvás. Semmiféle kudarc nem tekinthető befejezettnek és örökösnek. A pillanatnyi vereség nem visszavonással tehető jövő, hanem továbbbi új harcra. Megoldhatatlan kérdések nincsenek, viszont bonyolult kérdések fāradásos megoldására nem vállalkozó kényelmes emberek, sajnos, sokan vannak.

Az egyedül tengődő, Gyulai Pál plaszlikus erdői kiifejezése szerint „sindevész” zsidó nők problémájának mostani megoldhatlanságát sem szabad véglegesnek tekinteni, nem szabad, de nem is kell, mert a holnap talán már meghozhatja azt, amit a ma még megtagad. Ezt hinni nem bűnösen könnyelmű optimizmus, hanem komoly erkölcsi kötelesség magunk és az egész zsidóság iránt!

Ki tud

Bányai Adélról,

(szül. 1905 febr. 15. Kiskunféh egyháza), budapesti lakosról, aki 1944 november 10-én bevonult a KISOK pályára és onnan deportálták. Aki felvilágosítást tud adni, okvetlenül értesítse dr. Bárd Imrét, VII., Somogyi Béla ut 21.

STERN BÁC SI

ORTH. KÖSER **ÉTTERME**

a régi helyén (VII., Rumbach Sebestyén-utca 10 szám.)

Előzékeny **UJBÓL MEGNYILT** Telefon: 223-016

Irhabundák **KLEIN EMIL** szücsmesternél
Átszabások **Telefon: 227-105.** VII., Wesselényi-u.
33. II. emelet 5.

Ékszerek, órák, ezüstárak
vétele, eladása legelőnyösebben
KENDÉ-től Teréz-körut 18

1947. november 1-én Debrecenbe érkezett munkaszolgálatos hadifoglyok:

Dr. Lusztig Imre, Budapest, 104/14, Porlovska.
108/5, Porlovska.
Pogány György Budapest, Kende István, Budapest, 11/3, Porlovska.

Oroszországból hazatért és a Degobnál Budapesten jelentkezett munkaszolgálatos hadifoglyok:

Preisler Lajos, Alkotmány-u. 4. Charkov. Maadai Sándor, 108, Zsidó körút, ideggyógyászati osztály.

*

Itt emléjük meg, hogy az a hír, mely szerint a legutóbbi napokban 296 munkaszolgálatos érkezett volna Debrecenbe, tévedésen alapult. A Debrecenbe érkezett 296 egyén polgári személy volt.

A Degob jelentése Oroszországban tartózkodókról

Akcsibüz-ben tartózkodók névjegyzéke:

Hoffmann Lenke, Budapest, kb. 30 éves.
Müller Aranka, Huszt, 25 éves.
Ráth Eszter, Máramaros-sziget, 25 éves.

Charkov-ban tartózkodók névjegyzéke:

Fuchs Lajos, Nagyvárad, kb. 35 éves, asztalos.
Gélber, Nagyvárad, 35 éves, villanyszerelő.
Walter Miklós, Máramaros-sziget, 25 éves, szövő.

A DEGOB Információs osztálya (Bethlen-ter 2., 1. 36.) közlése szerint fentnevezettek egészségesek és rövidesen hazatérnek.

Szőrmével bélelt kabátok
szakszerű tisztítója
Balog György VI. ker., Andrássy-ut 53
(Nagymező-utcai oldalon.)
Telefon: 221-129

3 óra belül **IGAZOLVÁNYKÉP** 2 drb 10 Ft.
Foto Párisi Nagy Áruház

Pedikűr speciális lábápolás **Díjtalan** lábvizsgálat
benőtt körmök **Rences** pedikűrmesternél
szakszerű, fájdalommentes kezelés. Csengery u. 84

Goldmark Károly

ötven évvel ezelőtt vezényelte a budapesti Operaházban „Sába királynője” című dalművének századik magyar nyelvű előadását. A mű azóta is kedvelt műsoradaraja a világ dalszínházainak, csak a gyűlölet éveiben került le egyes országokban — sajnos Budapesten is — a műsorról, mivel szerzője — zsidó.

Abban az időben ez nagy hűnné bizonyult és a tehetség, a főbb évtizedes vígátsíker sem számított, ha a szerző nem rendelkezett megfelelő árja papírokkal.

Hála Istennek emelkedtek ezek a szegénytelen évek és hisszük, hogy soha vissza nem térnek. Azóta újra játszzák a már klasszikussá vált operát a budapesti Operában, Komor Vilmos karvezetővel, aki zenei vezetője volt a zsidóörvények idején annak a kis zsidó szin-

háznak, amely menedéket adott a főváros és az ország színpadairól leparancsolt üldözött színészeknek, énekeseknek, zenészeknek és egyéb színészi alkalmazottaknak.

A kegyelet ezt a Wesselenyi-utcai színháztermet Goldmark-teremnek nevezte el, az ajtók felett ott díszített a G-betűs monogram, hirdelve a halhatatlan magyar zsidó zenészszerző szellemét késő utódok számára. Zenekritikusaink még ma is hivalkoznak írásaikban a Goldmark-termi előadások magas színvonalára. De nemcsak opera, hanem prózái, kabaré és operettelőadásokai, valamint zenekari hangversenyek is produkáltak a Goldmark-terem színpadán és mindezek vetekedtek, sőt gyakran — az objektív kritika véleménye szerint — felül is mutáltak a különböző színházak, az Operaház, a kabarék, valamint a hangversenytermek produkcióit.

A színház az első zsidótör-

A harmincéves Szovjetunió

Hatalmas és dusan illeszkedő kötet jelent meg A harmincéves Szovjetunió címmel (Corvina könyvkiadó). Tildy Zoltán költársági elnök, Rákosi Mátyás és Szakasits Árpád előszavaival. A szovjet hatalom születéséről, Lenin életéről, a szovjet demokráciáról és nemzetiségi politikáról, a szocialista iparosítás győzelméről, a szovjet irodalomról, képzőművészetről, zenéről és tudományról, a szovjet csapatok magyarországi felszabadító szerepéről. Rudas László, Münnich Ferenc, Fogarasi Béla, Kossai Géza, Markos György, Boldizsár Iván, dr. Szentgyörgyi Albert, Balázs Béla, Gáspár László és Zsadányi Oszkár írtak tanulmányokat és ismertetőket.

Az érdekes és szép könyv második része írók és költők vezetékek méltató sorait tartalmazza. Itt találjuk Barabás Tibor, Bodó Béla, Felkai Ferenc, Gergely Sándor, Nádass József, Sós Endre, Supka Géza Vándorhelyi Ferenc, Zsolt Béla, majd Bán Antal, Gerő Ernő, Ries István, dr. Balogh István, Kossa István, Péter Gábor, Kéthly Anna, Miklós Sándor, Kisházi Ödön, Stöckler Lajos, Pár Dezső és mások írásait.

Stöckler Lajos, a Magyarországi Izraeliák Országos irodája és a Pesti Izraelita Hittközség elnöke, a főbb közölt ezeket írja: Mi, magyarországi és budapesti zsidók, különösen nagy hálával tartozunk a Szovjetuniónak, amiért minket a náci-nyilas elnyomók rabslágeréből felszabadított és a sző szoros értelmében életünket mentette meg. Ezért itt is köszönetünket fejezzük ki a Szovjetunióknak, a diadalmas Vörös Hadseregnek és nagy vezérének, Szláim generális-

musznak, biztosítva őket soha el nem múló hálánkról és Istent áldását kérjük az ország további fejlődéséhez.

Emlékműavatás Kunhegyesen

A kunhegyesi zsidó hitközség október 26-án bensőséges gyűléssel egybekötött bűjtöl emlékezett meg a deportálásban és a munkaszolgálatban elpusztult 131 vértanujáról. Délután 10 órakor a földul templomban a gyászistentisztelet keretében Slomovits Herman kölányai főkátor zsolár énekei után dr. Weisz Miksa debreceni főrabbi a helyi szakasz igéjéből kiindulva mulatott rá tartalmas és jó felépített beszédében arra az útra, amelyen a mártírok szellemében a megmaradtaknak járniuk kell.

A gyászistentisztelet befejezése után zárt sorokban vonult ki a kis gyülekezet a temetőbe, ahol hangos zokogással és elborult gyászalt sorakoztak az avatandó impozáns emlékmű köré. Slomovits Herman főkátor gyászénke után dr. Reiner Bertalan orvos megrázó szavakkal vázolta fel azt a sorsot, amelyet a gyűlés erőszak a zsidóságnak szánt. Majd dr. Weisz Miksa főrabbi mondott ismét gyászbeszédet és nyitotta fel az emlékművet. A kunhegyesi község nevében Egri Tüjegyző mondott beszédet. Dr. Fekete István az M. G. Sz., a MÚSZ és a Kereskedelmi Kör nevében emlékezett meg. Braun Gyula hitközségi elnök a hitközség nevében vette át az emlékművet. Képviselette magát a református egyház, a Magyar Kommunista Párt, a Demokratikus Nőszövetség és a haláságok. A gyászünnepség a Halikvával ért véget.

vények idején az OMIKE égizse alatt nyitották meg Bibó Gy. kezdeményezésére és szellemi vezetésével, akinek szerepe: halála után dr. Csörgő Hugó vette át. A prózái előadásokat az azóta elhunyt kiváló színházi szakember, dr. Bánóczy László és műló muokálása a színház szeretetében és értésében, Balint Lajos irányították.

Amikor a némelek megszűnték az országot, megszüntették az előadásokat, a művészek szélszédtek és számosan közülük deportálva, mártírhalált szenvedtek. A felszabadulás után az OMIKE-színház művészei rendre előhelyezkedtek a különböző fővárosi, valamint külföldi színházakban, sőt még a new-yorki Metropolitán operaház — a világ legelső dalszínháza — is szerződtette közülük az itt működő és pár héttel ezelő Budapesti vendég szerepelt Ernster Dezső.

E soroknak az ad különös aktualitást, hogy az orszom

att bombatámadásoktól és betávoesektől súlyosan megsejtett, de azóta külsőleg rendezhető épület színháztermi újráhozott éppen a közeli heidekben fogják megkezdni. Természetesen most nem az lesz a célja és rendeltetése a Goldmark-teremnek, mint a múltban volt, hanem zsidó tárgyú rendezményeknek tudományos, kulturális előadásoknak és esetleg vendégszerepő külföldi zsidó színház-színészeknek fog hajlékot adni.

Pár hónap múlva ünnepélyes külsőségek mellett fogják újrávalni a sok sikert látott Goldmark-termet s a magonyító ünnepségen Goldmark Károly zenejének örökecsé dallamai hirdetik majd a zsidó szellem, a zsidó tehetség életrevalóságát és diadolságát, bizonyítva, hogy a zseni győzedelmeskedik kor-szakok ollogatásán és diadalmasan éli túl a gyűlölet uralkodását.

GEJLERI MIKLÓS

Orvosszázad

Írta: György Endre

III

CSAK EGY, egyetlenegy ilyen vészes éjjelt kívánok azoknak, akik ezt és a hozzá hasonlókat felidőzték. A pokol sokféle formában kísértethet; számomra ez volt a valósággá vált, lidérc-lángjaival égető tüzkatlan. Ebben is együtt pörköldöttem orvos-barátaimmal, akik itt az infernóban is képek voltak bizni és hinni. Az éjszakát suttogó beszélgetéssel, emlékezőssel és reménykedéssel töltöttük. Az orvosszázad tagjai szinte kiéhezettek, molón vetették magukat minden hírre, különösen azokra, amelyekből kúszott optimizmussal, sorsuk jobbrafordulásának lehetőségeit, esetleg jeleit vélték kiolvasni. Amikor megtudták, hogy én is ezzel a tépeti sereggel rovom az utat, valósággal megrohantak. Szegények, azt hitték, hogy az újságíró itt is a redakcióba özönével befutó hírek válogatott gyűjteményét prezentálhatja nekik; az izes püstitómat pedig jóféle kommentárokkal köríteli. Tulajdonképpen ilyenkor döbbenem rá arra, hogy milyen távolra kerültem a hírforrásoktól és hogy mennyire eltemettem mulandom, hivatásomat. Biztos, hogy nem akartak elszomorítani, mégis szomorú lettem a tehetetlenség és a kiszolgáltatottság tudatától. Olyasmin kóboroztunk, — amiben mind azok hisztek, akiknek az életet, a megmenekülést jelentette a felszabadulás — hogy hajnalját, amikor szétterül a pirkadat, mintha az ég kárpitját elhúzták volna és azon keresztül ömlenék a világosság, az országot egyik fordulójánál felbukkannak a szabadság zászlaját lobogtató csapatok, s nekünk nem kell lehorgasztott fővel tovább menni, menni, a világ végéig menni... De reggel csak a csendőrkárpag zöld zakastolla villant meg a gyárajtóban...

*

SZERETNÉK e cikk keretében mind a belgyógyászoknak, tudósspecialistáknak, röntgenológusoknak, bőrszakorvosoknak, foggyógyászoknak, sebészeknek és mindazoknak emléket állítani, akik e század (és a többi század) tagjaként gyakorlással indultak el a nagy útra és angyalszárnnyon röppenve fel a mennybe. Közülük volt a cigányképi, Kissé fanyar, de valójában szívesen elmosolyodó ismerősöm: Hercz Lajos dr., a Rókus-kórház bőrgyógyász specialista is, akivel felújítottuk régebbi emlékeinket. Naschitz Gusztáv dr. a rendőrség ismert orvosa, ugyancsak jeles dermatológus és urológus, közvetlenül a cipőm tövében ült a „lábori” a magyaróvári gyár emeletén. Ott

kukcolt, fészkelődött és szórta keserű megjegyzéseinek sziporkait, mert valósággal összemolult a harméne kilométeres kimerítő, esztelen mentőgyakorlattól és nagyon szenvedett a kényelmetlenségtől. Valósággal az ölembé vettem, hogy könnyítsek kínos helyzetén, amit ő nem szokott meg és amibe engem már jó-alaposan beleért a sors, meg a többszöri vándorlásom. Féléjszakán át így üldögélt, majd vállamra hajtotta hozzonos fejét és jóízűen aludt. Persze, sokszor kellett pozíciót változtatnia, mert lábát öt centiméternyire sem nyújthatta ki anélkül, hogy a szomszédnőnkbe — idősebb asszonyba, aki leányával együtt ment „csak ide a határba” (ahogyan hitegették) — ne ütközzék. Korán ébredtünk. Naschitz dr.-t annyira felüdtette a kevéske álom, hogy huzgó aktivitásba lendült. Rendelgetni kezdett a tenyérsíni helyen, hátizsákjának, elemőzsiú-szákjának akkor még bőséges tartalmát „álcasportolástól” és jóízű falatozástól látott. Annyira ügyelt a rendre és olyan peán volt, hogy sorstársainkat megkérte: varrja fel leszakadt gombjait, a fardozásért cserébe tojást, vaját ad. Az asszony — ki ő, hová lett? — nagy készséggel, „díj-talanul” végezte el a varrást, mert kiderült, hogy régi tisztelője Naschitz Gusztávnak. Sohase nem hitte volna, hogy ilyen sorban látja viszont a „szegény jó főorvos urat”, aki most a paciens gyógykezelésére szorult.

*

FOLYTATÓDOTT a halál-mars. Innen is továbbmentünk, ki Németországba. Buchenwaldig, az országuton, meg a negyedoszlatu vasúti kupában, sőt, ha jól emlékszem, a légerátalakító és uniformizáló műhelyekben: a fürdőben, a ruha-cserélőben, a sátrakban néha felbukkant egy-egy ismerős, kedves arc. Azután ellütek, elmosódtak az emlékeztető vonások. Engem munkára vittek és a magasabb hatalmak megőrizték. Hová lettek ők, merre sodorta a jószágos doktorokat a szél? Senki sem tud biztosat. Állítólag tovább hurcolták másik légerbe és ott érte az orvosszázad tagjait a kegyetlen és méltatlan halál. De, ha már őket elcsirgítjuk és idezzük a gonoszság égrekiálló példái, emlékezzünk meg azokról, akik viláthalatlanul a legjobbak voltak az orvosokhoz. Maguk is orvosok: Csordás Elemér dr. tisztifőorvos, Melly József dr. akkor tisztiorvos, ma egyetemi tanár, ezidén az orvoskar dékánja és Doby József dr. V. kerületi tisztiorvos, aki most is azon a helyen szorgoskodik, gyógyít és segít, ahol a vész-

madarak idejében mentette az esendő embert, nagyon sokszor a maga életének veszélyeztetésével. Ezek a nemes keresztény orvosok vigyáztak zsidó orvos-társainkra és ha csak lehettek (hiszen a vihar az ő erejüket is meghaladta) kiragadták és légo-egységügyi szolgálat, meg egyébeken címén itthon tartották azokat, akinek ősei már az ókorban is gyógyítással foglalkoztak. Megmentették Messer Javah, Iszák ben Amram, Josua ben Nun, Israeli, Maimonides, Juda Halevi, Avrohom ibn Ezra, Copho, Faragol,

Isaac, Angelus Manuele, Jaakov Hakoton, Machir ibn Tibbon, Elia Delmedico, Bonet de Lattes, Abraham de Balaes, Theodorius Sacerdotti, Isaac Zarfatli, Elia Montaldo, Sanches, császári, cári és pápai udvari orvosok kései utódait, az ugyancsak zsidó J. Herz, Ehrlich, Wassermann, Steinach, Caesare Lombroso, Magnus Hirschfeld, Georg Klemperer, Neumann, Hayek, Bárány, Moos, Sir Felix Semon, a bécsi Maulner és az első magyar zsidó doktor (aki királyi engedéllyel szerezte meg a diplomát): Oesterreicher József. Manes követőit. Pájj, hogy a többi reménység ködbe veszett; a sok nagy karrier, mint a vilámsújtotta szálfá, kettétört... (Vége.)

Zsidók a mai Lengyelországban

A The Record című amerikai újság legutóbbi számában Philip Rubin tollából érdekes cikk jelent meg a lengyel zsidók mai helyzetéről. A cikk tartalmát kivonatolva ismertetem.

Hivatalos becslések szerint a mai Lengyelország fennmaradt zsidó lakossága kb. 120.000 lélek. 1939-ben, a háború kitörése előtt három és fél millió zsidó lakott ebben az országban.

Ha el tudnánk feledni azt a borzasztó csapást, mely a lengyel zsidóságot csak néhány évvel ezelőtt érte, a maradék zsidóságról alkotott kép Lengyelországban reményteljes lenne. Noha az antiszemitizmus még nem szűnt meg teljesen, de a kormány, mely barátságos érzelmű a zsidók iránt — igyekezett kiirtani. A lengyel zsidóknak valószínűleg nagyobb ma a biztonságérzetük, mint bármikor a második világháború kitörése óta. Az utolsó év pánikszört halálfelelme és az ország tömeges elhagyásának a láza, mely a lengyel zsidóság maradvékát a kielezeli pogrom és más erőszakos zsidóellenes kilörések következtében eltöltötte, elmúlt.

Az antiszemitizmust akár szóban, akár írásban követik el, büntetendő cselekménynek tekintik, melyért súlyos büntetés jár. A mai lengyel törvények szerint azok, akik vallási vagy faji viselkedést tanítanak, öt évig terjedő börtönnel büntetendők. Olyan antiszemita cselekmények, melyeknek következménye halálos, vagy súlyos fizikai bánat, vagy amelyek a közrendet és biztonságot fenyegetik, 3 évi börtönbüntetéssel, esetleg életfogytiglani fegyházzal, sőt halálbüntetéssel vannak meg büntetve.

A lengyel zsidóság 1947. év második felében a legnagyobb mértékben arra törekszik, hogy életét radikálisan új vonalakon újrápítse.

Míg a többség a háború előtt kiskereskedelemmel foglalkozott, a lengyel zsidók most csaknem valamennyien mint alkalmazott munkások keresik kenyerüket. A lengyel zsidóság gazdasági és társadalmi struktúrája teljesen megváltozott. Becslések szerint a lengyel iparban kb. 40.000 zsidó van foglalkoztatva, akik családjukkal együtt az országnak majdnem teljes zsidó lakosságát jelentik.

A zsidók az ipar minden területén megtalálhatók — textiliparban, fémiparban, bányaszatban, repülőgépgyárakban, vasutaknál, mezőgazdaságban és szövetkezetekben egyaránt. Még a halászatban is számos zsidó foglalkozik.

*

Lengyelország jelenlegi zsidó lakosságának több mint a fele — a legújabb adatok szerint 71.809 — a Németországból, nemrégiben lehasított Alsó-Sziléziában tartományban lakik. Itt a zsidók 38 városban és faluban vannak széteselve. Itt a mezőgazdasággal foglalkozó zsidók száma állandóan növekszik. A zsidó kultúra, melyet Lengyelország más részein a szó szoros értelmében kiirtottak, újra gyökereket vert és lassan visszanyeri régi erejét. Biztató tény, hogy jelenleg Alsó-Sziléziában 19 zsidó színjátszó társaság működik, ugyanilyen számú könyvtár és olvasótermet létesítettek. 2805 zsidó tanuló tanul 22 zsidó iskolában.

Lengyelországban másutt is megkezdődött a zsidó kultúra újjáéledése. Több mint harminc zsidó kiadvány került kihozásra lengyelül és jiddisül. Állandóan új zsinagógák és vallásoktatási iskolák nyílnak meg. A központi zsidó bizottság, amelyben minden zsidó pártok képviselve vannak, a cionisták, bundisták, orthodoxok

és mások is, egyesíti, irányítja és egybehangolja a lengyel zsidóságnak arra irányuló törekvését, hogy újjáépítse életét gazdasági és kulturális síkon egyaránt.

A szövetkezet új társadalmi jelenség a zsidók gazdasági életében. Összesen 164 zsidó szövetkezeti gyár van, amelyek 4190 munkást foglalkoztatnak. A zsidó munkásoknak majdnem egyharmada. A mai lengyel kormány érdeklődéssel viseltetik a szövetkezetek iránt és elősegíti azok fejlődését. A kormány a zsidó szövetkezeti üzemeknek fontos szerepet juttatott a hároméves újjáépítési tervben, mely az új Lengyelország ipari újjászervezését célozza. Textil, fém és bórúrak a legfontosabbak a sok ipari termék között, melyek a zsidó ipari szövetkezetekből kerülnek ki.

*

Alsó-Szilézia mellett Németországból ujjonnan megszerzett Nyugat-Pomerániában a központi és helyi kormányhatóságok támogatásával és a központi zsidóbizottság segítségével a zsidóknak sikerült megszervezni rövid idő alatt gazdasági életüket, sikerült elhelyezkedniük magán, üzleti és ipari vállalkozásokban, sőt szövetkezeti vállalkozásokban is, mint amilyen a szellini halászlé szövetkezet.

*

Talán egy másik jele annak, hogy a zsidó élet Lengyelországban újra egészséges és normális jelleggel kezd öltetni, abban a tényben keresendő, hogy a lengyel zsidók érdeklődése a sportok iránt újjáéledt. Körülbelül 20 zsidó sportklub működik Lengyelországban s az utolsó évtizedben ezek 123 futball és 66 asztali-tenisz meccset rendeztek.

Noha a nyílt erőszakos antiszemitizmust elnyomták Lengyelországban, mégis felmerült a kérdés, vajjon az átlagos lengyel keresztény országa fennmaradó zsidói iránt kedvezőbb és türelmesebb magatartást tanúsít-e, mint egy évvel ezelőtt, a zsidóellenes kitörések idején. Természetesen senki, — akár Lengyelországban kívül, akár belül, — nincs olyan helyzetben, hogy erre végleges választ adhasson. De talán kedvező jelnek lehet tekinteni azt a tényt, hogy a kormány nemrégiben 32 zsidó partizánt tüntetett ki, akik a németek ellen harcoltak a megszállás ideje alatt és hogy a zsidó szabadságharcosokat a lengyel hadsereg nevében Sokolowsky ezredes üdvözölte. Egy 13 éves fiú is van azok között, akik megkapták a partizánkezelést a honvédelmi minisztériumtól, Carol Bala, aki 1941-ben, miután tanúja volt anyja meggyilkolásának a minszki gettóban, az erdőbe menekült és ott egy aktív zsidó partizán-csoportba csatlakozott. Az a tény, hogy a lengyel újságok elismeréssel udóznak egy zsidó gyermek bátorágáért, ahelyett,

hogy elhallgatták, amint ezelőtt történt, szintén jele annak, hogy az antiszemitizmus Lengyelországban kezd elveszíteni szellemi táptáplálékát és lefelé halad, noha még nem hallottunk arról, hogy a hatalmas lengyel katolikus egyház vezetőinek magatartása a zsidókkal szemben megváltozott volna.

Az a körülmény, hogy a zsidók képviselve vannak a jelenlegi radikális lengyel kormányban, még mindig ellenérzést szít némely ellenzéki tényezők-nél, éppugy, mint egy évvel ezelőtt. De miután az ellenzék befolyása, melynek élén Mikolajczyk és parasztpártja áll, nagyon meggyengült az utolsó év folyamán, sőt maga a vezér megszökött, valószínűleg a zsidók elleni ellenérzés is megfelelően gyengült a lakosság körében. A tényt bármely tárgyilagossá megfigyelőnek el kell ismernie, hogy a jelenlegi lengyel kormány erőfeszítései harcot folytatott és folytat az antiszemitizmus ellen és amint a kormány erői gyarapodnak, az antiszemitizmus erői szükségszerűen esőknek.

Egy másik tény, ami azt a változást látszik mutatni, hogy a varsói tanács bekegyeztet abba, hogy emlékművet állítsanak fel a zsidó hősök tiszteletére, akik 1943-ban a varsói gettóban harcoltak és meghaltak és így elismerik ennek a csaláknak a fontosságát. Az emlékművel, melyet a gettó csatáiban fognak felállítani a jövő évben, a felkelés ötödik évfordulóján emlékeztetnek.

*

Mindazonáltal árnyékok is vannak a horizonton. Lengyelország nyugati határainak revíziója, melyet Potsdamban, az

Odera-Neisse vonalon állapítottak meg, fenyegetés lenne azoknak a zsidóknak, akik korábbi német területen telepedtek meg. Azokat a javaslatokat, melyek a határok Németország javára történő megváltoztatást előzik és melyeket egyes nyugati hatalmak is támogatnak, aggodással kísérik a lengyel kormány és állampolgárai, különösen a zsidók, akik most új gyökeret vernek Sziléziában és Nyugat-Pomerániában.

DR. MUNKÁCSI ERNŐ

Mathausen — kényszermunkahely?

(Levél a Szerkesztőhöz)

Azt olvastam a „Reggel” legutóbbi számában a Lánchid pilléreiről, hogy azoknak anyaga Mathausenből származik, ... ahol annyi magyar politikus, író és közéleti személyiség végzett kényszermunkát.

Megdörzsöltem a szemem, hátha álmodom, megnéztem a lap dátumát: 1947. november; azt hittem 1944-et írunk, mert akkor állították a hiszékeny közvélemény tudatos félrevezetésére, hogy kényszermunkára viszik ki az embereket az országból. Hát a krematóriumairól hírhedt Mathausenről, annyi tízezer zsidó mártír temetőjéről csak ennyit tud a cikkíró? Enyhén szólva tájékozatlanságának, de még inkább a borzalmas tények elferdítésének és a mártírok emlékezte meggyalázásának tartom, ha Mathausent egyszerű kényszermunkatábornak tüntetik fel!

(Aláírás.)

Külföldi keresések:

Alapítványt a DEGOB információk osztálya (Belhien-tér 2. 1. 36.) újonnan keresik:

Gürth Sárika (Csáktornyai) keresi Samu Tihor volt budapesti, Almásy-utca 15. sz. alatti lakost.

Preis Adele (Amsterdam) keresi dr. Solymos Sándor volt budapesti, Békia-utca 19. sz. alatti lakost.

Simonovits Rikta (Vienna, Lengyelország) keresi Eiger Sámot és feleségét (szül. Rosenthal), két gyermekük volt. Lodzról költöztek Budapestre 1930-ban.

Berger Eleka keresi Rosenthal Rezső vegyész-mérnököt és feleségét, Vajda Erzséket, továbbá öccsét, Vajda Józsefet és unokáját, Barabás Verát, akik Budapesten Ipar-utca 13. sz. alatt laknak.

Fuchs Lipót (korábbi Oradea) keresi Pollák Géza kisvárdai születésű, volt nagyváradi szodagyárost, akit 1942-ben Gödöllőre az orosz fronton került, továbbá Weingarten Ferenc, nagyszombati születésű, volt nagyváradi lakost, aki 1942. XII. 15-én Sárospataki kerületi Országosgyűlésen, valamint Fuchs Sámuel, volt nagyváradi lakost, akit 1942. januárban vittek ki Oroszországba, ahol 1943. I. 17-én fogták el.

Weisz Mose (Németország) keresi nővérét Weisz Irént, Nyírménfai Fejedelmvárosban.

Görö Géza (Németország) keresi nővérét, Friedmann Hannát, aki Budapesten 1944-ben, Paulav-Etele-u. 21. sz. alatt lakott.

Prágából keresi Braun Dávidot, aki azelőtt Budapesten, Munkácsy-u. 9. sz. alatt lakott.

Schmuller Gyula keresi hozzátartozóit.

Felhívás a Nyiregyházáról deportáltak hozzátartozóihoz!

Felhívjuk azon hiányzóinkat, kiknek hozzátartozói:

Nyiregyházáról deportáltak,

hogy mártírjait neveit, emlékeiket megörökítse végezték nekünk országunk közötti szövetkezéskor.

EMLEKMŰ BIZOTTSÁG
Nyiregyháza, Szarvas-u. 10.

A KABAI AUTONOM ORTHODOX IZR. HITKÖZSÉG MARRÉK ZSIDÓSÁGA

deportálásban és munkaszolgálatban elpusztult mártírjainak emlékművet óhajtat felállítani.

Felhívja mindazokat, kik kabai hozzátartozóik neveit megörökíteni kívánják, legkésőbb november 30-ig közöljék adataikat fenti hitközséggel.

Pályázati hirdetmény

A Csornai Aut. Orth. Izraelita Hitközség

pályázatot hirdet

egy kántor-metszői állás

Ismerkedésre, pályázatoknak mindazok, akik három orthodox rabbiból kérelemmel bírnak. Megköveteltük, hogy sajnál, ünnepel, jó bájt kalpa és bájt bájt legyen, másé elfogy.

Ülőhelyek azok a meghívottaknak, kiknek pályázati határidő november 15. javadalmazás meggyezése szerint, lakás és világius lesz meztelen.

Aut. Orth. Izr. Hitközség, Csorna.

Társat keresek

ú: szatcsiparomhoz tizenöt-ezerig. 50 körül, komoly ajánlatokat „Esetleg életfű” jel-igére a kiadóra.

A VARSÓI JIDDISCH SZINHÁZ

művészegyüttese MISCHA BERNSTEIN főszereplésével **KÖZKIVÁNATRA** csütörtök este 7/8 órakor bemutatja a nagysikerű **MASELTOV** című operettet a **Józsefvárosi Színházban**

PREMIER: Szombat este 7/8 órakor. Színre kerül:

MISCHA BERNSTEIN

felléptével, élete legnagyobb alakításában

Der Ibriger Mensch

zenés életkép 3 felvonásban, prológgal

FIGYELEM!

FIGYELEM!

Az előadások sorrendje: minden csütörtök, szombat, vasárnap este 7/8 órai kezdettel a **JÓZSEFVÁROSI SZINHÁZBAN**, minden hétfő, kedd, szerda este 7/8 órakor és vasárnap délután 1/5 órakor is a **ZENEAKADÉMIA KISTERMÉBEN**

Külön színházi villamosjárat, jól fűtött nézőtér

Hirek Palesztináról

A Szovjetunió határozott kiállása a palesztinai zsidó érdekek mellett

A Zsidó Állam jogi megvalósulása felé az elmúlt héten is csak nagyon kevés történt. A legjelentősebb és a palesztinai Zsidó Állam jövője szempontjából kétségtelenül messzevezető következményekkel járó esemény a Szovjetunió energikus és következetes kiállása a Zsidó Állam és a jelenleg ezt képviselő Jewish Agency mellett. Bár a Szovjetunió és az Egyesült Államok között az alapvető indokok szempontjából vannak eltérések, az időleges Bizottságban a zsidó ügy győzelme azért valószínű, mert a kissé lagymatag USA felosztási javaslatot a Szovjetunió minden rendelkezésére álló eszközzel támogatja, erősíti és követeli. Ismeretes, hogy a Szovjetunió megbízottja az Időleges Bizottság plénuma előtt követelte az Ország gyors felosztását és a mandátum megszüntetését. Különböző hátterben működő politikai tényezők hatására a Bizottság a gyors intézkedés helyett albizottságokká oszlott. Dr. Ewelt ausztráliai bizottsági elnök győngye ügyirányítása következtében az a veszély fenyegetett, hogy a tárgyalások idején felmerült minden javaslat megvitatására külön albizottság alakul, a Szovjet-képviselői ekkor határozottan tiltakozott az ellen, hogy mondvacsinált jogi és történelmi argumentumok vitázó szervévé züllessék le az Unót.

Fellépésének eredményeként a fenyegető 15 albizottság helyett csupán három albizottság alakult, ezek közül is csupán két fontos. 1. a felosztási albizottság, amely a határkérdések megállapításánál foglalkozik, 2. az arab javaslatok bizottsága, amelynek feladata a tárgyalások folyamán az arab államok részéről benyújtott indítványok kivizsgálása. Ez utóbbi bizottság értékét nagyban erősíti az a tény, hogy egyetlen délkamerikai állam kivételével abban csupán az arab államok kiküldöttei vesznek részt. A felosztási bizottság összetétele a Zsidó-állami gondolat szempontjából igen kedvező, mert a bizottság minden egyes tagja már korábban nyilvánosságra hozta azt a nézetet, hogy az akut Palesztina probléma felosztását két önálló állam felállításában látja. A Jewish Agency bejelentette azt az igényt, hogy részét akar venni a Bizottság ülésén. A kérdésről vita indult meg, majd a Szovjet megbízott öröleljes felzárkózása után — aki azt követelte, hogy a Jewish Agency teljes egyenrangúsággal vehessen részt az üléseken — megállapodás abban, hogy a magyar

zsidó jog kivételével a Jewish Agency képviselői minden ülésen résztvehetnek és előterjesztéseket tehetnek. A Bizottság el is kezdte tényleges működését és jelenleg a nyugatpalestinai határokról tárgyal. Lapzártáig nem sikerült még megállapodásra jutni, mert a kérdéses területen 120 000 arab él és csupán 3.000 zsidó. Viszont ezen a részen a zsidó kibbucok fontos szerepet töltenek be az ország északi stratégiai védelmében. A bizottsági ülések folyamán egy konzekvenciában még le nem mérhető esemény is történt, az USA megbízottja követelte, hogy az elkövetkező két évben a jelenlegi négyzszázrészre emeljék fel a bevándorlási engedélyek számát. Tekintettel arra, hogy ez a követelmény már amúgy is az UNESCO többségi javaslatának egy részét jelenti, kérdéses, hogy az USA megbízott e javaslatát nem jelenlegi kompromisszumot a Zsidó Állam lényét el nem fogadó arabok felé.

Angol fegyverszállítások

Az elmúlt napokban Palesztina ügye többször került szóba az angol parlamenti ülésein. A Labour Party egyes képviselői kényelmetlen kérdéseket tettek fel Bevinnek és helyettesének akik nem egyszer súlyos tiltakozást kényszerültek feltárni válaszaik során. Így pl. kiderült, hogy az angol kormány — jogi állásponttal magyarázva — nem tartotta szükségesnek és főképpen nem tartotta fontosnak annak megakadályozását, hogy a jeruzsalmi Mufti szabadon utazgathasson a Közel-Keleten és Izraélra szólítsa fel az arabokat. Kiderült az is, hogy az angol kormány rendszeresen szállít fegyvereket az arab országoknak, abból a célból, hogy azok a fegyvereket védelemre és a belső biztonság megteremtésére használják fel. Bevin ezzel kapcsolatban még azt is kijelentette, hogy az szállításokat szerződéses kötelezővé; az arab államokat látnak tekintjük a földrész védelmében és nincsen szándékunkban e megállapodásainkat fölmondani. Nyilvánvaló, hogy e rendszeres és jelenleg is folyó fegyverszállításoknak tudható be az, hogy egy héti szünet után ismét megszaporodott az arab fenyegetések száma. Az Arab Liga főtitkára ismét kijelentette, hogy fegyveres csapatok fogják megvédeni a palesztinai arabokat, ha a felosztás esetén zsidó támadás éri őket. De ugyanakkor fegyverrel fogják megakadályozni a felosztási terv

végrehajtását is. Az angol alsóház üléséről szóló jelentések és az Arab Liga deklarációjának egybevetése pontosan meg-

mutatja, ki okoz nehézséget a Közel-Keleten és ki akadályozza a Palesztina probléma igazságos megoldását.

Az angol főkormányzó „időszerűtlennek” minősíti az angolok kivonulásának tervét

A Waad Leumi határozata alapján Ben Guiron azzal a kéréssel fordult a palesztinai főkormányzóhoz, hogy az adja a lehetőséget a kormány hivatalában olyan személyek elhelyezkedésére, akiknek feladatuk lenne az angolok kivonulása esetén az állami gépezet fenntartása és az ügyvitel kezelése. Cunningham — főkormányzó — a kérés teljesítését megtagadta, mert a jelenlegi kormányzat működésének megszüntését és az új államok felállítását egyelőre még „időszerűtlennek” tartja. Cunningham főkormányzó egyébként sem nagy barátja az angol kivonulási tervnek. Az északi határvidéken jártában arab és zsidó faluk vezetői előtt többször hangoztatta, hogy az angolok a rend fenntartói és több elzárást tett arra vonatkozóan, hogy bizonyos feltételek mellett az angolok hajlandók továbbra is biztosítani a rendet.

Az alijah hírei

Az 1946. december 15-től 1947. október 15-ig kiadott 15.000 bevándorlási engedély felosztása a következőképpen történt:

7125 certifikátot kaptak a Cyprus-szigeten internáltak. 566 engedélyt az angol hatóságok levontak olyanok számára, akik korábban, mint illegális bevándorlók az országban maradtak. 428 engedélyt adtak ki állami tisztviselők hozzátartozói számára. 3147 certifikátot osztottak szét a nemzeti angol zónában élő zsidó menekültek között és 3731 engedélyt juttattak olyan európai, túlnyomórészt zsidó menekültek részére, akiknek gyermekei Palesztinában éltek.

Megható beadvánnyal fordultak a cyprusi internáltak Mose Kolodnihoz, a Jewish Agency bevándorlási osztályának egyik vezetőjéhez. A beadványban a

cyprusiak egyházi bevándorlást engedélyükről mondtak le az „Erodus” németországi szennvedő utasai javára.

Cyprus szigetről egyébként újabb 300 internált került át Erec Jisraélba, az internáltak átszállításáról a Jewish Agency gondoskodott.

Megkezdődött a citrusszedés

Most, amikor ezrével érkeznek új olék az országha, igen fontos, hogy az új bevándorlók azonnal — ha átmeneti időre is — munkához jussanak. Ilyen lehetőség az évenként visszatérő citrusszedés. Erecben az elmúlt napokban kezdődött a citrusszedés. A citrusgyümölcsök jelentik az Ország egyik legfontosabb kiviteli cikkét és így a nemzeti jövedelem jelentékeny része a citrus terméstől függ. A kilátások szerint az idén hosszú évek rekordtermése jelentékeny összeggel fogja növelni Erec export nyereségét. Szakértők szerint 12 000.000 láda különböző fajta citrusgyümölcs külföldre szállítására van kilátás. Az export már meg is indult 100 000 láda grapefruit és 100 000 láda citrom Angliába indításával. A citrus export Tel-Aviv kikötőjének forgalmát is meg fogja növelni, amire annál is inkább szükség van, mert ez a zsidó kikötő a háború folyamán, sőt még azt követő években is telenségre volt készítve. A deficit bajlóuló nemzeti kikötő sorsát megjavíthatja töltmüllő láda citrus felavít behajózása. A citrusszedés láza már érezhető Erecben. Szédő és csomogoló munkásokat keresnek. Egyetemi hallgatók tanulmányi költségek egy részét biztosítandó a Pardeszekbe szerződnek. Érik a grapefruit és a narancs. Erősödik, gazdagodik az Ország.

Lapzártakor jelentik!

Oroszország követeli: 1948. január 1-én szűnjék meg a palesztinai mandátum. A Felosztási albizottság legutolsó ülésén a Szovjet megbízott azt követelte, hogy 1948 január elsején szűnjék meg a brit mandátum és 3 hónap alatt vonuljanak ki az angol csapatok. (E javaslat után kiderült mennyire volt őszinte az angol kormány kivonulási szándéka.) A mandátumot az UNO vegye át. Ez azonnal küldjön ki az

Országba bizottságokat a határok helyszínen történő megállapítására és az átmeneti időszak állami adminisztrációjának ellátására. E bizottságok az egyes országrészekben előkészítik a demokratikus választásokat is. A demokratikus kormányok megválasztása után, legkésőbb 1949 január 1-ig a Zsidó Állam és a palesztinai arab rész megkapnak önállóságukat.

(GELLÉRT)

SIRKŐ PFEIFER és HESZKI
Somogyi Béla-út 3/c.

„Litty” NŐI DIVATSZALON
EREDETI AMERIKAI
RUHATERVEK ÉS
BLOUSE KÜLÖNLÉGSÉGEK

Forró Aladárné

a volt SZASZKAROLA cég vezetője
IV., Pesti Sándor-utca 2. telemelet

Uj
KÉZIKOCSIT
honnan végy?
Bajnok-utca 34.

REPÜLŐ BOY

áruszállítás,
kézbesítés
legolcsóbb.

0-utca 15 Tel: 120-541

**PAPIR,
ÍRÓSZER**

üzletkönyvek, kartotékok,
amerikai naplók és átiró köny-
vek.

WEINBERGER ÉS FEJERNÉL,
VI., Deák-tér 6. (Anker-palota).
Tel.: 426-613.

Jó és olcsó

függönytartó

képek

SZÉCSÉNYI

VII., Bethlen Gábor-utca 7 sz.
Telefon: 224-288.

Kivándorlók!

Használt és új

**hajókofferok
és bőröndök**

nagy választékban

WEIL Népszínház-26
utca 26

Telefon hívó: 136-816

Varrógépek

ipari és háztartási célra. Köl-
csönzés, javítóműhely.

GYERMEKKOCSIK

nagy választékban, Ráchrach,
Dohány u. 68. Tel.: 222-687.

PERZSA

szőnyegek

VÉTEL
ELADÁS

UNGAR Király-u. 14 és
Rákóczi-ut 24

Munkát a munkaszolgálatosoknak!

Oroszországból hazafért testvéreink az alábbi foglalko-
zási ágakban keresnek elhelyezkedést: tisztviselő, kereskedő-
segéd, asztalos, bádogos, bőrdíszműves, cipész, cukrász, fod-
rász, lakatos, utazó, mészáros, zenész, kárpitos, terménykeres-
kedő, raktárnok, gazda, ügyvédjelölt, szücs kirakalrendező,
soffőr, dobozgyári szabász, nyomdász, vegyész, gépészmérnök,
malomszerelő, vízvezeték-szerelő, szakács, fogtechnikus, üveges,
órás-ékszerész, gépészmérnök, ügynök, villanyhegesztő, kala-
pos, pénzbeszedő, korrepetitor, paplanos, kádár, kötszővő,
kovács, alkalmi munkás, állászt, ápolónő, számszámalkatos,
timár, autókarrószerelő-kárpitos, látszerész.

Munkaszolgálatosok figyelem!

Budapestet állást nyerhet: tisztviselő, kereskedősegéd
(vas, fűszer, festék szakmában), kárpitos, szobafestő, bőrdísz-
műves, bádogos, vegyész, lakatos, műszerész, órás-ékszerész,
segédmunkás, soffőr, konfekciós szabó, utazó, kötszővő, áru-
kihordó, gépészmérnök, asztalos.

Vidéken állást nyerhet: kereskedősegéd (rővidáru, vas,
vegyes, divatáru szakma), utazó, üveges, szabó, bádogos és
szerelő, tisztviselő, konfekciós szabó, órás, képfestő.

Minden munkaalkalmat jelenlétben a DEGOB Információs
osztályán, Bethlen-tér 2. I. 36.

Tábori Pál:

Palesztina

Gutenberg kiadás

Tábori Pál riportkönyve —
mint minden elsősorban riport-
szerűsége lücskő riport — a
világnézeti szempontok egyeztet-
ésére, illetve néhol szembebe-
vetése alapján íródott, ami a
palesztinai kérdés megítélése
szempontjából most, amikor a
helyzet mindenképpen polarizá-
lódott, a valóság bizonyos elke-
nését jelenti. Hozzá kell ten-
nünk azonban, hogy Tábori
Pál erősen determinálta az a
körülkény, hogy a Reuter-iro-
da volt az, mely őt ezzel a kö-
zelkező utazással megbízta és
ha a Palesztinával kapcsolatos
kérdésekben nem is foglal ha-
tározott állást, mint riport, ut-
deírása mindenre kiterjedő, iz-
galmas és megbízható. Olyan
emberekkel ismerkedünk meg —
írókkal, tudósokkal, politiku-
sokkal — akiről már hallot-
tunk, de Tábori könyve egészen
a személyes közelségig hoz ve-
lük bennünket.

Nagyon érdekes adatszám-
mennek azok az interjúk, me-
lyeket Tábori az arab vezetőktől
és Libanon minisztereitől kért.
De legérdekesebbnek az egész
könyvben azt tartjuk, amikor a
mindvégig óvatoss és tárgyilagos
szerző rávilágít arra az ellentét-
re, arra versengésre, mely angol
és amerikai vezető körök között
fennáll Palesztina tekintetében,

s amikor behozza, hogy
érellel hangulatoktól vezérelt
gyermekes miképpen válnak —
az amerikai tőke öntudatlan
szolgálatában — öncélú „terro-
ristákká”. Szerintünk ezt a fo-
nalt Táborinak tovább kellett
volna vezetnie, páratlan helyzet-
ismeretével és az egész világ-saj-
tóban jól csengő nevével kel-
lett volna fedeznie annak a be-
bizonyítását, hogy nem minden
„terrorista” terrorista, s hogy
nemcsak az amerikai, hanem az
angol tőke-imperializmus is kel-
tős „játékot” üz Palesztina né-
peivel. Bizonyosak vagyunk
azonban, hogy a kitiűd szerző
továbbfolytatja minden zsidó
számára hasznos és érdekes
művét, s ekkor a „Béke-tudósi-
t”-ből a „Béke harcosát”-vá
lesz. Most pedig olyan helyzet
van szerre a világon, hogy az
írastudóknak nem lehet csak
kivánniok a békét, nem lehet
már csupán ábrándozniok róla,
hanem harcolni is kell érte —
rendíthetetlenül! A. G.

**A zürichi zsidó ujság
Stöckler elnök és társai
kitüntetéséről**

A zürichi *Israelitisches Wo-
chenblatt* megemlékezik arról,
hogy *Tilly* Zohán köztársasági
elnök — a náciizmussal szem-
ben tanusított különleges ma-
gatarításukért — szabadság-
renddel tüntette ki *Stöckler*
Lajos pesti hitközségi elnököt
és 25 munkatársát.

STEIN LAJOS

a „Bilanzator” kartoték, könyvelési és átiró rendszer szervezője
és betanítója. Amerikai, olasz és átiró rendszerű könyvelés fel-
fektetését és betanítását vállalom.

BUDAPEST, III., ZÁPOR-UTCA 2/c.

TIFILIN,
TALÉSZVétel,
tisztítás

Holló-u. 12
POPPER-nél földsz. 4 12

A SZIKSZÓI AUT. ORTH. HIT.
KÖZSÉG

a megüresedő
kántor-metszői állásra
pályázatot hirdet

Pályázhatnak azok, akik há-
rom orth. rabbiltól származó
képesítési oklevéllel, kabolóval
rendelkeznek. Nőtlenek előny-
ben. Utiköltséget csak meg-
hívottaknak térítünk. Pályáza-
tokat az elnökséghez kérjük.

**Molett urak
figyelmébe!**

szök inget könnyelműség leszám, ha-
zotti anyagból is, férfi és női ruhá-
namuk készítése, Ingajavítás. Az Uj
Élet olvasóinak 10% engedmény.
Szentkirályi-utca 2. (Rákóczi-utca)
Musz. Övegy útele.

MINDEN információt kibíró,
intelligens zsidó férfi, főleg bi-
zalmi állást vállalna. Megkeré-
sés: „Megbízható” jellegű
Leopold Gyula hirdetőbe, Er-
zsébet-körút 30.

Értesítés

Ezúton is értesítjük az érde-
kelteket, hogy a Pincehelyi és
környékéről elhurcolt és vész-
nem tért Mártírjaink
emlékművét

1947 november 9-én délután 12 óra-
kor avatjuk fel, kezvöltoes gyász-
ünnepség keretében
Pincehelyi Lár. Hitközség
elnöksége.

ÜZLET-ÜZEM

átadó?

FELLNER által

kapható!

Szent István-körút 30. sz.

Pihenés, gyógyulás, diéta,

gyermekinternátus

és hízókúra egész éven át a Szabad-
sághelyi Noémi penziónban. Első-
rendű orth. ellátás, folyóvizek, für-
dőbenyelős szabók, étkeztetés,
Cédus-utca 5/b. (Felső-utca 11.)
Telefon: 161-812.

**MEGBIZHATÓ, egyedülálló,
fűzni tudó, középkorú nő ki-
sebb családhoz bentlakással el-
helyezkedne tízenötödikére.**
Wesselényi-utca 20. II. em. 8.

Rokonaimat és barátaimat

ezúton értesítem, hogy

Pallós Lászlóné

sz. Fenákel Zseni

mártírjaink

Fenákel Vilmosné

édesanyánk

Pallós László

sógorunk

síromlékének avatása folyó hó
9-én délután 11 órakor lesz
a rákoskeresztúri izr. temető-
ben, MÁRTÍROK PARCEL-
LÁJA C. szőlősz. 3. sor 3-as
sz. Fenákel kántor.

H I R E K

Domonkos Miksa előadása

A Magyar Cionista Szövetség Joint és Intézmények Csoportja előadássorozatában november 2-én este, a Fürst Sándor-utcai Kulturteremben „A zsidó intézmények jelentősége a magyar demokrácia szolgálatában” címmel Domonkos Miksa, a Pesti Izraelita Halközség ügyvezetője tartott előadást. Történeti és filozófiai jellegű előadást adott a közelmúlt eseményeiről. Megállapította a zsidó intézmények jelentőségét és hasznosságát, kiemelte azt a kultúrunkat, amelyet a P. I. H. iskolái végeznek a demokrácia kiépítésére érdekében. A nagyszékű előadás előtt dr. Ungár Sándor mondott bevezetőt, Szántó Erzsébet, a bécsi Operaház tagja jiddis dalokat énekelt.

Végül dr. Berg József kispesti főrabbi mondott köszönetet Domonkos Miksának értékes előadásáért.

Tanári kinevezések az V. Széchenyi osztályba. Nagy különbbség érte az elmúlt héten a Pesti Izraelita Halközség iskoláinak tanfolyamait. A közlésszerű elnök Grünwald Fülöp igazgatóhelyettes, Strasser V. Benő és Heiger Richard tanárokat 1947. április 30-i hatállyal, valamint Kautzner Dezsőt a budapesti Izraelita Sikeleménák Országos Intézet igazgatóját 1947. június 31-i hatállyal az V. Széchenyi osztályba nevezte ki. A kinevezés több évtizedes kitűnő pedagógiai munka legfelsőbb elismerését jelenti.

Izraelita vallásos felőre a rádióban. November 11-én kedden reggel 12 órakor izraelita vallásos felőrt közvetít a rádió a stúdióból. Beszédet mond dr. Komlós Ottó székesfehérvári főrabbi.

A Munkaszolgálatosok Országos Antifasiszta Szövetsége november 6-án, vasárnap délután 2 órai kezdettel az Uránia Filmszínházban ünnepélyes keretek között emlékezik meg a Szovjetunió októberi forradalmának 30 éves évfordulójáról. Prolog: dr. Benedek László Országos Jutitár. Remutatóra kerül: „Az utolsó éjszaka” című monumentális filmalkotás. Jegyek 3-5-10 forintos árban elővételben kaphatók a MÜSZ. országos központjának irodájában, VI. Bajcsy Zsilinszky-utca 6. fél emelet. Telefon: 226-760.

A Szocialista Cionisták (Lehud—Mapaj) Pártja nov. 10-iki összejövetelének (Fürst Sándor-utca 21/b. délután 6 óra) előadója: Benoschowsky Jóna dr. Előadásának címe: „A zsidóság és Erec. Közreműködik: Dr. Agnes hegedűművész.

Az 1944. év vértanúiról való megemlékezés időpontjai

Az Országos Iroda Beth Din-je közleménye:

Elhalálozás 1944. évben	Jahrzeit 1947-ben
1944 nov. 9. (Cheswan 23.)	esetintől nov. 6.
1944 „ 10. („ 24.)	péntek „ 7.
1944 „ 11. („ 25.)	szombat „ 8.
1944 „ 12. („ 26.)	vasárnap „ 9.
1944 „ 13. („ 27.)	hétfő „ 10.
1944 „ 14. („ 28.)	kedd „ 11.
1944 „ 15. („ 29.)	szerda „ 12.

Akik csak azt tudják, hogy 18. és november 16. között halt meg, azok ez évben november 13-án (Cheswan hó utolsó napján) tartják az évfordulót.

— Ordass püspök nyilatkozata a szeghalmi zsidó küldött, ság előtt. Október 21-én hivatalos körúton D. Ordass Lajos bányakerületi evangélikus püspök látogatást tett Szeghalmon. Ez alkalomból a róm. kat. egyházközség kivételével a többi vallásfelekezeti, politikai pártok és a helyi főgimnázium tanári karának küldöttségei tisztelték előtte. Az izr. hitközséget Gutmann Zsigmond rabbi vezetésével Kallus Nándor hitk. elnök és dr. Nuszbaum Károly képviselték. A hitközség nevében Gutmann Zsigmond rabbi üdvözölte a püspököt, aki válaszában kifejtette, hogy ő ugyan mint ember, ugyan mint pap hirdette és tanította a felebarát szerelmét és a mai demokrácia is ezen az alapon kormányozza országunkat. Isten áldását és segítségét kérte, hogy a közelmúltak szomorú eseményei többé meg ne ismétlődhessenek.

— A székesfehérvári izr. hitközségben november 1-én szombatban tartották az új zsinagógai évben az első Oneg Sabbatot. A hitközség tagjait a házigazda tisztjét betöltő Somogyi István hitközségi elnök látta vendégül. Vámos László községkerületi elnök megnyitotta szavai után dr. Komlós Ottó főrabbi tartott kulturális előadást és bejelentette, hogy a jövőben rendszeres zsidó szombat délutáni összejöveteleken felváltva hangzik majd el a zsidó szellem alkotásait és napjaink aktuális problémáit tárgyaló előadás. A gyermekek egyéni és liturgiai dalokat énekelték nagy lelkeséssel. A fehérvári zsidóság meglátogatói sokáig maradtak együtt az Oneg Sabbaton,

melynek a szombat gondolata és a zsidó kultúra nevelő ereje adott hangulati kereteket.

— Vásonyi Vilmosné halálának születésnapja alkalmával november 10-án, vasárnap délután 5 órakor az Utazók Egyesületének dísztermében „Emlékezésünk régikről” címmel előadást tart. Emlékezői és emlékeztetői akar. Közreműködik Pécsi Blanka, aki Kiss József, Petőfi Ádám, Vásonyi Vilmos és Vásonyi János verseit mondja el.

— Siremlékavató. Impozáns keretek között folyt le november 2-án, vasárnap délután Adorján Péter sz. Vajna-lea siremlék felavatása, a rákoskeresztúri temetőben. Nagy tömegben álltak körül a virágerdővel borított emlékművet a rokonok, barátok, tisztelők és ismerősök sokasága. Az emlékmű felavatását dr. Schwartz Benjamin rabbi végezte, a fiatalon elhunyt anya érdemeit lelkes szavakkal méltatta és vigasztalta a gyászban lévő szülőket, testvért és gyermekeit. Dr. Kertész Adolf templomeljáró beszélt még nagy hatással a barátok és tisztelők nevében. A szertartás liturgiai részét Abrahamson Manó főként bensőséges érzelmekkel látta el a megemlékezésnek. Az emlékművet a zsidó közéletben tevékenykedő Vajna József, az elhunyt édesapja emelte, aki a Rumbach templomi előjáró tisztviselője kívül az „Áhávaz Réim”, valamint a VII. ker. belső erzsébetvárosi körzet közbeesésében álló elnöke.

— Házaság. Fischer János Csepel és dr. Gergely Lászlóné Budapest, f. hó 2-án házasságot kötöttek.

Borotválkozzon

avatódi „HARAB” utáji villanyönborotválóval

Váltsd szívedet kőgás alá nem esik. Használati könnyű és kellemes. Kapható jobb díszárakban, becs és elektromos smüközletekben. Ha valahol még nem kaphatod, egy forduljon a képviselőkhöz: Keszthely és T. Budapest, V. Sas-utca 11. Telefon: 186-419

A pontos, megbízható

„DAVAJ” BOY-vállalat mindent ellát. — (Éjjel-nappal) Óránként 6 Ft. Király-utca 21. Telefon: 226-893

INTELLIGENS nőket kisasszonyt két gyermekkel mellé, ártatlanra keresek. Jelentkezni 2 óráig. Áhát-utca 49. I. emelet 9.

HOSSZ A NADRAGTARTÓJA? Újjá, óleson megismerem. Wessely-utca 18.

SVAJCBAN végzett okleveles gyermekápolóné szociológus és pártot praktissal elhelyezkedne azonn. „Kató nővér” jelölés a hirdetés.

TIZÉVES kasszettel rendelés kör-egységhez orvosi bérbeadó vagy társaság. Párizs centrumában. „Biztos megértes” jelölés a hirdetés.

BETEG, reggeli és esti kezelést vállalja ártatlan (házas). Pedikűrös is. Beck Gabriella. Békacsi-utca, 24. I. 9

MINDENT végző, rendszeres házasságnak vagy munkatársat la- kást és fizetést adok. „Magányos orhoz” jelölés a hirdetés.

Pest melletti városban, fűszer angró,

kedvező feltétel. Ismeret. Zenevel. Berendezési tárgy. Komoly tőkével. Ismeret. Választ. „December 1” jelölés a hirdetés.

Másfél éves kisfiam mellé megbízható jellemű, szociológus befűző kisasszonyt keresek. Susitzky, Széchenyi-utca 9.

— A Pesti Izr. Halközség VII. B. erzsébetvárosi körzetének ifjúsági csoportja, szombat este 6 órai kezdettel, jól sikerült összejövetelt tartott. Elnök: György Sándor, az Új Élet munkatársa beszélt svédországi élményéről, majd a Makabi Haderi Cionista Ifjúsági mozgalom emlékére adott elő zsidó napt. énekeket. Jövő szombat, november 8-án, az ifjúsági csoport műsorán „Első Újra” szerepel, mely a programján Antal Gábor hárfapő, Sárkány István és Sárkány György, Kisvágy Árpád operatőrök és más számos lélekkel. A VII. B. ifjúsági csoport vasárnap, f. hó 9-én, reggel, együttes kirándulást tesz a Párizsi Csepel-hegyre. Felvezetést az Iroda nyújt. Beszédet követi 26. Telefon: 422-356

— Ezüstlakodalmom. Berger László és neje, szül. Scherer Mária november 15-én tartják Szarvason házasságuk 25. éves évfordulóját. (Minden külön értesítés helyett.)

Minden-
féle

SZÖRME

és trahúr minden színben jutányosan
SCHLÜSSEL Enda-
pest, VI., Kazár-utca 10.
Telefon: 226-685

Művészi siremlékek nagy választékban
BOROS JOZSEF VII. ker., Dob-utca 2. sz.
Telefon: 227-688.

RÁDÍÓ, PORSZIVÓ és villamossági cikkek
SZENCZERNÉL VI., Vörösmarty-utca 31 sz.

Németországban (Bachrach) tartózkodók névjegyzéke:

Grünberg Éva, kb. 18—19 éves, kolozsvári lakos.

Nussbächer Lea, kb. 27 éves, kolozsvári lakos.

Schwarz Lea, kb. 23 éves, szatmárnémeti lakos.

A DEGOS információs osztálya (Bethlen-tér 2. I. 36.) közlése szerint fentiek jól vannak, egészségesek.

— **Teadélután.** A Debóra Női Csoport november 1-én nagy-sikerű családi teadélután rendezett a New York-kávéház különtermében. A vendégeket Berger Jakabné üdvözölte, aki a Debóra Női Csoport áldozatos munkáját ismertette. A nagy anyagi és erkölcsi sikerrel végződött teadélután megrendezése Grosz Farkasné, Rosenthal Izidorné és a kitűnő rendezőgárda érdeme.

— **Gyászünnepek.** A Szemes Anikó Leányotthon nov. 6-án 1/41 órakor Szemes Anikó mártírhálójának évfordulóján gyászünnepeket rendez a rákoskeresztúri temetőben.

A Moadon Ivrihen (Arany János-utca 29. I. em.) e heti előadást szombaton délután 4 órakor chavér Smud Péterfi tartja „Macav habitachon b Erec Jisrael” címmel. Enkeiknek: Ahava Adler és Grünfeld Tova. Héberül beszélő vendégeket szívesen látunk.

— A Jászvárosi Izraelita „Szerelem” Nőegylet november 2-án, kiegészítő szerelő-otthona javára jól sikerült összejövetelt rendezett. A szép szünetben megjelent vendégek — köztük sokan képviselve volt a zsidó közösség számos vezető tényezője — Adler Marionne operatőrnek, a Bethlen-téri Torzom főkéntűnek gyönyörű éneklését hallgatták. Domonkos Pálak, az Operaház karagának kitűnő kísérete mellett.

— **Hallózkodás.** Tarján Vilmos, a Magyar Hírlap és az Est lapok évlízedeken át volt rendőri riportere, aki utóbb a kávéházi és vendéglői szakmában szerzett magának kitűnő nevet, 66 éves korában rövid szenvedés után elhunyt. Temetése november 4-én mély részvét mellett ment végbe a rákoskeresztúri izr. temetőben.

EGY-KÉT GYERMEK gondozását sőt sőtápolását vállalja, komoly, intelligens nő, felnapi elfoglaltsággal. Válaszokat Dessewffy-u. 24. I. 2. alá kérek.

Schulz Jenő cég
Órák-ékszerész (órajavítás)
VII., Wessely-utca 6., a régi házban
Gergely Miklós
aranyműves és ékszerész
NÉTEL! Tel.: 422-345. ELADÁS!

Akik jelíges hirdetésekre

küldött válasznál személyesen hozzák be a kiadóhivatalba, leveleiket a hivatal ajtaján felszerelt levélszekrénybe is bedobhatják.

FRANK és szmoking külső-zése, használj ruha véletlenszerű. Wül, Kuzár-utca 2. Telefons: 423-933.

Társasági helyi legdiszkrétebb házasságkötő, **Doktorné** Király-u. 67. I. 3. Telefons: 421-930

BOLDOG, NYUGODT OTTHONRA VÁGYO 22 éves dolgozó, magas barba leány

férjhezmenne

intelligens, egzisztenciával rendelkező, finomalkú fiatal, 20—25 éves, „Férfiakra” jelíge a kiadóba.

Davidovitsné házasságkötővelő újra működik, Erzsébet-körút 35., III. 12. délután 4-ig.

37 éves, állásban levő

csinosnak mondott özvegy nagyon egyedül van, igazi zsidó-lelkű urak irjanak, 47 évesig. „Szerelem vágyom 37” jelíge a kiadóba.

Megnősülne, benősülne

egyedülálló gazdaság, tőkével, hűtővel, negyvenháromig. „Szűz specialista” jelíge a kiadóba.

FÉRJHEZADNÁM 42 éves, intelligens, csinos, özvegyen maradt hugom, 3 szobás lakással, hozományval, 50-es, megélhetést biztosító férfiak válaszát kérem. „Beesületes” jelíge a kiadóba.

A nagyvilágban egyedül maradt,

36 éves, csinos, fekete fiatalember, széles foglalkozás, ismeretlen hiányban ezeken keresi a párját. Fiatalkorban csinos, jólelkű hölgyek válaszát kérem. Gyermek nem akadály. „Újra boldog otthonra vágyom” jelíge a kiadóba.

KÜLÖNBÉJÁRATU hutorozott szoba, kitűnő ellátással, idősebb izr. ur részére kiadó. „Buda-Kürtér” jelíge a kiadóba.

ORTH. HÁZNÁL, 2—3 személyi izetes házi kasztot kaphat. Klein, VI., Király-utca 14. I. 1/a.

EGYEDÜLÁLLÓ negyvenes urinó magányos ur háztartását elsőrendűen vezetné. „Megbízható 75” jelíge a kiadóba.

54 ÉVES NŐ háztartásúnak menne magányos urhoz. „Feketé” jelíge a kiadóba.

VIDÉKI egysemmélyes háztartás keres megbízható kőser háztartásúnál. Jelentkezés: Antikárt régiség-üzlet, Városház-u. 14. (Pálva-köz) 9—11-ig.

ZSIDÓ URİKÖRÖK legmegbízhatóbb házasságkötőitője
GOLDNE
VII. Alsóerdősor 8. sz. 2.
Telefon: 221-340

Szőkehaj, kékszemű, hétéves kisleány vagyok.

Apukát keresek,

mert az anyám nem jött vissza és hat évig hiába vártunk. Szomorú anyukámnak igaz életársat keresek. Kicsi lakásunk, iparengedélyünk van. „37 éves, barna” jelíge a kiadóba.

Férjhezmennék cipészüzlettel,

önálló keresettel bíró urhoz vagy szakmabelihez. „40—50. ig” jelíge a kiadóba.

Sadchen adja le címét igen jóállású musz özvegye részére.

„Főbérleti lakás” jelíge Bo. ros hirdetőbe, Andrassy-ut 54.

EGYEDÜLÁLLÓ, 42 éves, minden információt kibíró csinos urlasszony kétszobás hallos elegáns lakással és készpénzzel rendelkezik. Keres megfelelő egzisztenciával rendelkező életársat. „Szép, boldog otthon” jelíge a kiadóba.

ÖNÁLLÓ jövedelemmel rendelkező, csinos, jömegjelenésű urlasszony hasonló körülményekkel rendelkező vagy önálló iparos jömegjelenésű uriember ismeretségi keresi házasság céljából. „Gyermekemet szerető apát” jelíge a kiadóba.

Önálló szabónő

csinos érzékeny egyéniség műhelyvel, lakással, férjhezmenne. Önálló vagy ártásban levő, intelligens urhoz. „Elhatározás” jelíge a kiadóba.

Házasság céljából

keresi egyedülmaradt, jömegjelenésű urlasszony, 45—55 év közötti, feltérken karékt, komoly, egzisztenciával rendelkező uriember ismeretségi. Háromszobás elegáns lakással, önálló iparom van. Szabónak benősi-letéi lehetőség. „Sorsúrs” jelíge a kiadóba.

FÉRJHEZMENNE ötvenes években jól konzervált urlasszony, némi hozományval, egy-szobás komfortos lakással, biztós egzisztenciával bíró, 58—62 éves uriemberhez. „Nyugodt otthon” jelíge Palak hírd. tőbe, Bajcsy Zsilinszky-ut 29.

A zsinagóga naptára

November 6, csütörtök: Mátcheshván 23, péntek: 24, szombat: 25 (ujholdhirdetés), vasárnap: 26, hétfő: 27, kedd: 28, szerda: 29, csütörtök: 30 (Ujhold első napja), péntek: Kiszláv 1 (Ujhold második napja).

Szombaton, november 8-án kell szidra: Chajé Szóró, háltóra: I. Kir. I. 1—31.

Imaidők:

Ima-házak	Péntek		Szombat		Vasárnap	
	este	reggel	este	reggel	este	reggel
Dohány	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Rumbach	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Bethlen	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Csáky	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Dózsa	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Nagyfuv.	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Páva	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Zugló	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Fiúarvab.	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15
Leányarv.	7/15	7/10	7/10	7/15	7/15	7/15

Péntek esti gyertyagyújtás: 4 órakor.

BUDAI ISTENTISZTELETEK rendje

November 7. pénteken este 4 órakor; november 8. szombaton d. 11 órakor; november 8. szombaton d. 11 órakor; november 8. szombaton d. 11 órakor. A II. Torockó-u. 6/b. sz. a. imaházban szombaton reggel 7/9 órakor. Hétfőnapon reggel 7/9 órakor. (Törölvasó napokon 7 órakor, hétfőnapon este 7/5 órakor.) Istentiszteletek helye: III., Kúti Zsigmond-u. 40., XI., Bocskay-ut 37., II., Torockó-u. 6/b. és péntek esteként II., Fő-utca 12. alatt.

Óbudai Istentiszteletek kezdete a Lajos-utcai templomban: péntek este 7/5, szombaton délelőtt 9 órakor.

A Zsidó muzeum nyitva:

szombaton 11—13, vasárnap 10—13, csütörtökön 10—19 óráig.

Benősülhet jóforgalmu börtületbe, szakértelemmel, 50—60 év körüli férfi, némi pénzzel vagy áruval. „Budapest” jelíge a kiadóba.

UJÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII., Sipu 12 — Telefon: 423-932

Kiadótulajdonos:

A MAGYARORSZÁGI ISRAELITÁK ORSZÁGOS IRODAJA

Feladó szerkesztő és feladó kiadó

ROOZ REZSO

Beküldött kéziratokat nem örlünk meg a visszaküldésükre nem vállalkozunk

Előfizetési díjak: egész évre 48 Ft, félre 24 Ft, negyedévre 12 Ft. Takarékpénztári csekk számla száma: 26.209.

Nyomatott a Globus nyomdai mű-tézet Rt. körforgópein. Budapest, VI. Arad-utca 8.

Fel. nyomdavezető: Margittay Antal